

Deze webpagina bevat de vertaling in het Nederlands van de Europese norm EN 17169:2020. De Europese norm EN 17169:2020 heeft de status van Nederlandse norm. De norm is van toepassing op elke vorm van tatoeëren waaronder het plaatsen van permanente make-up.

Zie ook de [Toelichting op de norm](#) voor meer informatie, achtergronden, aanvullingen en uitzonderingen.

Bericht voor ondernemers die vergunningplichtig zijn op basis van het warenwetbesluit tatoeëren en piercen:

Deze Europese norm is wettelijk aangewezen vanaf 1 januari 2022 en vervangt vanaf die datum de voormalige hygiënerichtlijn voor tatoeëren en voor permanente make-up.

Deze norm is de Nederlandstalige versie van de Europese norm EN 17169:2020. Hij is vertaald door NEN(Nederlandse norm). Hij heeft dezelfde status als de officiële versies.

Deze Europese norm is door CEN aangenomen op 6 januari 2019.

CEN- en CENELEC-leden zijn verplicht zich te houden aan het huishoudelijk reglement van CEN-CENELEC, waarin is vastgelegd onder welke voorwaarden aan deze Europese norm, zonder veranderingen, de status van nationale norm moet worden gegeven. Bijgewerkte lijsten van en bibliografische gegevens betreffende zulke nationale normen kunnen op aanvraag worden verkregen bij het managementcentrum van CEN-CENELEC en bij elk CEN- en CENELEC-lid.

Deze Europese norm bestaat in drie officiële versies (Duits, Engels en Frans). Een versie in een andere taal die onder verantwoordelijkheid van een CEN-lid in zijn landstaal is gemaakt en die is aangemeld bij het managementcentrum van CEN-CENELEC, heeft dezelfde status als de officiële versies.

Leden van CEN en CENELEC zijn de nationale normalisatieorganisaties van België, Bulgarije, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, IJsland, Italië, Kroatië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Macedonië, Malta, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Servië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Turkije, het Verenigd Koninkrijk, Zweden en Zwitserland.

CEN

Europees Comité voor Normalisatie

Europäisches Komitee für Normung

European Committee for Standardization

Comité Européen de Normalisation

Managementcentrum CEN-CENELEC: Marnixlaan 17, B-1000 Brussel

© 2020 CEN

Alle rechten van gebruik, in welke vorm en op welke wijze dan ook, zijn voorbehouden aan de CEN-leden.

Ref. No. EN 17169:2020 nl

Europees voorwoord

This document EN 17169:2020 has been prepared by Technical Committee CEN/TC 435 “Tattooing services”, the secretariat of which is held by DIN (Digitale Individuele Nascholing Prenatale Screening).

Aan deze Europese norm moet uiterlijk in juli 2020 de status van nationale norm worden gegeven, door publicatie van een identieke tekst of door bekrachtiging, en strijdige nationale normen moeten uiterlijk in augustus 2017 worden ingetrokken.

Er wordt gewezen op de mogelijkheid dat sommige elementen van dit document onderwerp zijn van patentrechten. CEN (en/of CENELEC) is niet verantwoordelijk voor identificatie van dergelijke patentrechten.

Volgens het huishoudelijk reglement van CEN-CENELEC zijn de normalisatieorganisaties van de volgende landen verplicht deze Europese norm in te voeren: België, Bulgarije, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, IJsland, Italië, Kroatië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Macedonië, Malta, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Servië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Turkije, het Verenigd Koninkrijk, Zweden en Zwitserland.

Inleiding

Dit document geeft eisen en aanbevelingen over hygiënisch en veilig tatoeëren om zowel de cliënt als de tatoeëerder tegen infecties te beschermen. Het is van essentieel belang dat passende hygiënemaatregelen worden toegepast om de door het tatoeëren veroorzaakte risico's van infecties voor cliënten, tatoeëerders en anderen die op een tatoeage locatie werken te minimaliseren. Eenieder die tatoeëert is verantwoordelijk voor zijn of haar eigen veiligheid en die van cliënten en anderen met betrekking tot het tatoeageproces.

Het is van essentieel belang dat ook de desbetreffende Europese en nationale regelgeving wordt toegepast, indien die bestaat.

De werkwoordsvormen ‘moeten’ of ‘mogen niet’ en verbuigingen daarvan worden gebruikt om eisen aan te geven.

De werkwoordsvormen ‘behoren’ of ‘behoren niet’ en verbuigingen daarvan worden gebruikt om aanbevelingen aan te geven.

De werkwoordsvormen ‘mogen’ of ‘hoeven niet’ en verbuigingen daarvan worden gebruikt om toestemming aan te geven.

De werkwoordsvormen ‘kunnen’ of ‘kunnen niet’ en verbuigingen daarvan worden gebruikt om mogelijkheid en vermogen aan te geven.

1 Onderwerp en toepassingsgebied

Dit document beschrijft hygiëne-eisen voor en tijdens het tatoeëren en voor nazorg. Het geeft richtlijnen voor tatoeëerders en hun routinematige interactie met cliënten en overheidsinstanties. Het geeft richtlijnen voor de correcte procedures die moeten worden gebruikt om optimale bescherming van de cliënt, de tatoeëerder en anderen binnen het werkgebied waar getatoeëerd wordt te waarborgen.

2 Normatieve verwijzingen

Naar de volgende documenten wordt in de tekst zo verwezen dat de bepalingen ervan geheel of gedeeltelijk ook voor dit document gelden. Bij gedateerde verwijzingen is alleen de aangehaalde editie van toepassing. Bij ongedateerde verwijzingen is de laatste editie van het document (met inbegrip van eventuele wijzigingsbladen en correctiebladen) waarnaar is verwezen, van toepassing.

EN 374 (all parts), *Protective gloves against dangerous chemicals and micro-organisms*

EN 455 (all parts), *Medical gloves for single use*

EN 1500, *Chemical disinfectants and antiseptics — Hygienic handrub — Test method and requirements (phase 2/step 2)*

EN 13060, *Small steam sterilizers*

EN ISO(International Organization of Standardization) 11607-1, *Packaging for terminally sterilized medical devices — Part 1: Requirements for materials, sterile barrier systems and packaging systems (ISO 11607-1)*

EN ISO 17665-1, *Sterilization of health care products — Moist heat — Part 1: Requirements for the development, validation and routine control of a sterilization process for medical devices (ISO 17665-1)*

EN ISO 23907-1, *Sharps injury protection — Requirements and test methods — Part 1: Single-use sharps containers (ISO 23907-1)*

3 Termen en definities

Voor de toepassing van dit document gelden de volgende termen en definities.

ISO(International Organization of Standardization) en IEC onderhouden op de volgende adressen terminologiedatabases voor gebruik in het kader van normalisatie:

- IEC Electropedia: te raadplegen op <http://www.electropedia.org/>
- ISO Online browsing platform: te raadplegen op <http://www.iso.org/obp>

3.1 nazorg

zorgproces na het tatoeëren om optimale genezing te bevorderen

3.2 lichaamsvloeistoffen

vloeistoffen zoals bloed, serum en andere vloeistoffen die mogelijk zijn besmet met die stoffen die het risico met zich meebrengen dat infecties binnen de context van tatoeëren worden overgedragen

Opmerking 1 bij de term: Lichaamsvloeistoffen zoals tranen, zweet of braaksel vormen geen specifiek gevaar binnen de context van tatoeëren.

3.3 schoonmaken* / reinigen

vreemd materiaal van een oppervlak verwijderen

** Nederlandse voetnoot: Van 'reinigen' wordt gesproken als er sprake is van materiaal. De term 'schoonmaken' wordt gehanteerd in de context van een ruimte of omgeving, en de huid.*

3.4 aansluitkabel / clip-cord

elektriciteitskabel die de voeding en de aandrijfeenheid voor het tatoeëren met elkaar verbindt

3.5 conventie

locatie of plek die op tijdelijke basis wordt gebruikt voor een evenement zoals een tentoonstelling, beurs, festival of soortgelijke opzet waar het de bedoeling is dat tatoeëren al dan niet tegen een vergoeding aan het publiek wordt aangeboden

3.6 desinfectiemiddel

chemische stof die een gedefinieerde vermindering van specifieke micro-organismen onder gedefinieerde omstandigheden kan bewerkstelligen

Opmerking 1 bij de term: De Biocidenverordening, zoals die geldt per 1 september 2013 (BPR, Verordening (EU(European Union)) 528/2012), met een overgangperiode voor bepaalde bepalingen, is van toepassing op relevante desinfectiemiddelen.

3.7 desinfectie

handeling van desinfecteren, waarbij wordt gebruikgemaakt van gecontroleerde technieken, die het aantal micro-organismen terugbrengt tot een niveau dat veilig is voor de toepassing in kwestie

3.8 aandrijfeenheid

motor die wordt gebruikt om een tatoeagemachine aan te drijven

3.9 grip

cilinder met een structuuroppervlak die tube en tip met elkaar verbindt en als stevige handgreep dient voor de tatoeëerder tijdens het tatoeëren

3.10 handhygiëne

proces dat wordt gebruikt om overdraagbare micro-organismen op handen te inactiveren of te verwijderen, ongeacht de natuurlijke huidbacteriën

3.11 hoog-risicomateriaal

materiaal dat door de huid dringt, in contact komt met kapotte huid en/of lichaamsvloeistoffen of dat mogelijk voorwerpen besmet die door de huid dringen of in

contact komen met kapotte huid en/of lichaamsvloeistoffen (bijvoorbeeld naaldhouder, tube, grip, tip)

3.12 handdesinfectiemiddel

product (vloeistof, gel of schuim) dat op de handen wordt aangebracht en droog wordt gewreven met als oogmerk overdraagbare micro-organismen, ongeacht de natuurlijke huidbacteriën, te inactiveren

3.13 inktcup

cup met tatoeage-inkt

3.14 inktcuphouder

bak met uitsparingen voor een aantal inktcups

3.15 naaldstang / 'needlebar'

staaf die de tatoeagemachine en de naald met elkaar verbindt

3.16 naaldmodule

voorwerp voor eenmalig gebruik dat de naald en de behuizing bevat

3.17 persoonlijke beschermingsmiddelen

speciaal apparaat dat of speciale voorziening die ervoor is ontworpen door een persoon te worden gedragen of vastgehouden ter bescherming tegen een of meer gevaren voor de gezondheid en veiligheid

[BRON: IEC 82079-1:2012, 3.27]

3.18 voorbehandeling

behandeling van materiaal als ondersteuning van het latere daadwerkelijke reinigen, desinfecteren en/of steriliseren

3.19 naaldcontainer

container die ontworpen is voor het veilig bewaren en verwijderen van scherpe instrumenten zoals tatoeagenaalden

3.20 eenmalig gebruik

product dat is bedoeld om na eenmalig gebruik te worden weggegooid

[BRON: EN ISO 11810:2015, 3.18]

3.21 voorbereiden van de huid

procedure voor het schoonmaken en desinfecteren, en waar nodig, scheren van de huid voorafgaand aan het tatoeëren

3.22 stoomsterilisator / autoclaaf

apparaat dat gebruikmaakt van superatmosferische stoom van meer dan 100 °C in een gevalideerd proces om voorbehandelde voorwerpen steriel te maken

3.23 stencil

product dat het mogelijk maakt een tekening op de huid over te brengen

3.24 steriel

vrij van levensvatbare micro-organismen

[BRON: ISO 11139:2018, 2.43]

3.25 steriliseren

gevalideerd proces dat wordt gebruikt om product vrij te maken van levensvatbare micro-organismen

[BRON: ISO 11139:2018, 2.47]

3.26 sterilisatiehouder*

houder die het mogelijk maakt de inhoud te steriliseren en die de steriliteit daarna beschermt zolang de houder gedurende een gedefinieerde tijdsduur ongeopend blijft
Opmerking 1 bij de term: De tijdsduur behoort te worden gespecificeerd door de fabrikant van de houder of behoort, bij gebreke van een dergelijke gebruiksaanwijzing, niet langer dan zes maanden te zijn.

VOORBEELD: Zakken en boxen.

** Nederlandse voetnoot. In de Engelse tekst wordt gesproken over 'container'. Er is gekozen om dit met 'houder' te vertalen. Op diverse plekken in de tekst, al dan niet in de context van sterilisatie, is de term 'houder' gespecificeerd door middel van een voetnoot.*

3.27 tatoeëren

procedure die door de huid of het slijmvlies dringt teneinde daar tatoeage-inkt in aan te brengen om een permanent of langhoudend ontwerp te realiseren

3.28 tatoeagemachine

volledig gemonteerd apparaat dat een tatoeagenaald heen en weer laat bewegen

VOORBEELD: Machine met spoelen, roterende machine, pen voor permanente make-up, handmatig bediend instrument, handgreep.

3.29 tip

taps toelopende holle cilinder die een tatoeagenaald tijdens het tatoeëren omvat en geleidt*

** Nederlandse voetnoot: en waar de naald doorheen beweegt tijdens het tatoeëren.*

3.30 tube

holle cilinder waar de needlebar doorheen beweegt

3.31 ultrasoonreiniger

apparaat dat reinigt door onderdompeling, met ondersteuning van ultrasone energie

3.32 validatie

bevestiging, door het overleggen van objectief bewijs, dat aan de eisen voor een specifiek bedoeld gebruik of toepassing is voldaan

[BRON: EN ISO 17664:2017, 2.11]

4 Verantwoordelijkheden voor de bedrijfs-eigenaar/exploitant

4.1 Algemene eisen voor de bedrijfseigenaar/exploitant

Bedrijfseigenaren/exploitanten moeten er verantwoordelijk voor zijn te garanderen dat de nodige registraties en vergunningen die vereist zijn voor het bedrijf, aanwezig zijn en dat afschriften van alle relevante documenten ter inzage beschikbaar zijn.

De eigenaren/exploitanten van een tatoeagebedrijf moeten een handboek met procedures opstellen, onderhouden en bijwerken om te garanderen dat er goede praktijken worden toegepast op de locatie.

De inhoud van het handboek moet onder andere uit het volgende bestaan:

- handhygiëne;
- het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen;
- het managen van blootstelling aan lichaamsvloeistoffen;
- het schoonmaken en desinfecteren van de tatoeagelocatie (met inbegrip van alle materiaal en oppervlakken);
- afvalbeheer;
- nazorgprocedures.

Indien het bedrijf sterilisatie uitvoert, moeten er gedocumenteerde procedures beschikbaar zijn voor:

- het valideren van het sterilisatieproces;
- de inspectiemethode voor verpakkingen en sluitingen, kopieën van onderhoudsgegevens en verificatieregistraties van de sterilisator;
- de opslagfaciliteiten en -praktijken voor steriele verpakkingen.

4.2 Opleiding

Bedrijfseigenaren/exploitanten die tatoeagediensten verlenen, moeten garanderen dat alle medewerkers de opleidingen hebben gevolgd die passend zijn bij hun activiteiten. Opleidingen mogen door de bevoegde exploitanten overeenkomstig de eventueel bestaande nationale regelgeving worden gegeven, met gebruikmaking van gedocumenteerde procedures die ingaan op de activiteiten van het bedrijf.

Alle personen die tatoeëren moeten een opleiding op de volgende gebieden hebben genoten:

1. de basisbeginselen van hygiëne met inbegrip van hygiëne voor persoonlijke veiligheid en de veiligheid van cliënten, evenals omgevingshygiëne, zoals schoonmaken en desinfecteren;
2. sterilisatieprocedures indien de tatoeëerder het steriliseren van materialen uitvoert;
3. de basisbeginselen van microbiologie en relevante infectiepreventie;
4. de anatomie van de huid en basisbeginselen voor wondverzorging, en contra-indicaties;
5. de beginselen voor gezond en veilig werken;

6. eerste hulp, met inbegrip van mogelijke besmetting door prikaccidenten;
7. inzicht in wettelijke en andere relevante eisen die van toepassing zijn op de bedrijfsactiviteiten.

Informatie met betrekking tot de inhoud van het basiskader voor opleidingen wordt gegeven in bijlage A.

Het lesprogramma moet dusdanig worden verzorgd dat de hieronder beschreven leerdoelstellingen worden bereikt.

De doelstelling van de opleiding is voorzien in uitgebreide kennis van de inhoud van dit document zodat deze op doeltreffende wijze in de praktijk kan worden gebracht.

De training moet omvatten:

- het leerprogramma zoals gespecificeerd in dit document,
- ten minste één dag praktijktraining, en
- een beoordeling door een deskundige in een geschikte omgeving.

Er moet ten minste eenmaal per vijf jaar een opfriscursus worden gevolgd om de vakbekwaamheid te onderhouden en de eerdere opleidingen te actualiseren. Er moet een registratie worden bijgehouden van de opleidingen die zijn gevolgd door alle personen die tatoeëren, en deze moet, zoals vereist in 1 tot en met 7 worden geactualiseerd. Deze registratie moet ter inzage beschikbaar zijn.

Om te garanderen dat de opleiding uniform en van gelijkwaardige kwaliteit is, behoren opleidingen naar het Europees Kwalificatieraamwerk (EQF) te verwijzen.

4.3 Eerste hulp en prikaccidenten

Iedereen die tatoeëert, moet een opleiding hebben gevolgd over eerstehulpmaatregelen die relevant zijn voor de context van het tatoeëren.

De tatoeëerder moet gedocumenteerd bewijs leveren van het feit dat hij of zij een dergelijke eerstehulpopleiding heeft gevolgd. De eerstehulpopleiding behoort te worden uitgevoerd volgens eventueel bestaande nationale regelgeving.

Er moet eerstehulpmateriaal beschikbaar zijn en er moeten voldoende voorraden zijn.

Als de client een onbedoeld prikaccident heeft gehad (bijvoorbeeld een percutane blootstelling aan een naald met andermans lichaamsvloeistof), moet deze worden geadviseerd onmiddellijk medisch advies in te winnen en hierbij worden geassisteerd.

Als de tatoeëerder het slachtoffer is van een prikaccident, moeten er onmiddellijk maatregelen worden getroffen vanwege het risico van besmetting met virussen die zich via bloed verspreiden (hiv(humaan immunodeficientievirus), hepatitis B en C).

Na een prikaccident behoort de tatoeëerder te voldoen aan de aanwijzingen in bijlage B.

4.4 Vaccinatie

Alle tatoeërders behoren te zijn gevaccineerd tegen hepatitis B en er behoren registraties van alle betreffende vaccinaties te worden bewaard.

5 Faciliteiten

5.1 Algemene eisen voor faciliteiten

De faciliteiten waarin de bedrijfseigenaren/exploitanten moeten voorzien, worden hieronder beschreven, met inbegrip van de faciliteiten waarin moet worden voorzien op conventies en bij andere niet-permanente en tijdelijke activiteiten.

5.2 Eisen voor tatoeagelocaties

Alle ruimten moeten te allen tijde schoon en opgeruimd zijn.

Het volgende moet van toepassing zijn op de locatie:

- er moet een gedocumenteerd schoonmaakschema zijn ingesteld voor alle ruimten en er moeten registraties worden bijgehouden;
- alle harde oppervlakken moeten zich in een goede staat bevinden en gemakkelijk schoon te maken zijn;
- alle ruimten moeten schoon zijn en moeten vrij zijn van vreemde voorwerpen;
- steriele producten moeten naar behoren worden opgeslagen.

5.3 Eisen voor de behandelruimte

Het tatoeëren moet worden uitgevoerd in een specifieke ruimte binnen de tatoeagelocatie die afgescheiden is van de overige ruimten en duidelijk te onderscheiden is.

- De wanden en vloeren moeten glad, niet-doorlatend, en gemakkelijk schoon te maken en te desinfecteren zijn.
- De constructie, materiaal en inrichtingselementen* moeten geschikt zijn om hygiënisch tatoeëren te waarborgen.
- De behandelruimte moet goed geventileerd en afdoende verlicht zijn.
- De werkoppervlakken in de behandelruimte moeten glad, niet-vochtdoorlatend, gemakkelijk schoon te maken en te desinfecteren zijn.
- Een niet-doorlatend(e) barrièrefolie/papier behoort op de stoel/bank/armleuning te worden aangebracht.
- Er mag geen tapijt op de vloer in de behandelruimte liggen.

** Nederlandse voetnoot: Hierbij valt te denken aan meubilair, gordijnen en vloerbedekking.*

De volgende afvalbakken moeten aanwezig en duidelijk gemarkeerd zijn om het scheiden van huishoudelijk en besmet afval te vergemakkelijken:

- een afvalbak die zonder gebruik van handen kan worden geopend voor besmet afval, indien dit een vereiste van nationale regelgeving is;
- een open afvalbak met een schone plastic afvalzak erin voor algemeen afval;
- een naaldcontainer (zie 5.4.3).

Voorafgaand aan het voorbereiden van de werkplek voor een cliënt moet de werkplek telkens worden schoongemaakt en gedesinfecteerd.

In de volgende materiaal voor handhygiëne moet worden voorzien:

- stromend water van drinkwaterkwaliteit via een no-touch kraan;
- en dispenser voor vloeibare zeep, bij voorkeur no-touch;
- een dispenser voor handontsmettingsmiddel, bij voorkeur no-touch;
- een dispenser voor papieren handdoeken;
- een afvalbak voor papieren handdoeken.

Er moet worden voorzien in aparte faciliteiten voor:

- handen wassen in de behandelruimte;
- handen wassen in de toiletfaciliteiten;
- afwassen, indien nodig;
- reinigen van materiaal en voor het weggooien van water dat is gebruikt om herbruikbare materialen te reinigen. Dit mogen niet dezelfde faciliteiten zijn die ook worden gebruikt om de handen te wassen.

Het meubilair moet de cliënt afdoende kunnen ondersteunen tijdens de behandeling. De cliënt moet fysiek worden ondersteund terwijl de behandeling wordt uitgevoerd.

Het volgende mag niet worden toegestaan in de behandelruimte:

- eten en drinken;
OPMERKING: Tenzij dit nodig is voor het welzijn van de cliënt.
- roken, elektronische sigaretten en andere elektronische nicotine-afgiftesystemen;
- het gebruik van niet-voorgeschreven drugs of alcohol;
- dieren, met uitzondering van geleidehonden en gezelschapshonden voor mensen met bijzondere behoeften (zie nationale regelgeving).

5.4 Afvalbeheer

5.4.1 Afvalgerelateerde risico's

Tatoeëren levert biologisch gevaarlijk afval op dat moet worden gescheiden volgens risico- en afvalverwijderingscategorieën overeenkomstig nationale eisen.

De tatoeëerder moet rekening houden met de afvalscheidingscategorieën in tabel 1.

Tabel 1 — Afvalscheiding.

	Besmet afval		Niet-besmet afval
Afvalbak	Naaldcontainer	Kunststofzak in afvalbak	Afvalbak
Soort afval	Scherpe instrumenten	Afval niet zijnde scherpe instrumenten besmet met lichaamsvloeistof (onder andere bloed)	Niet-besmet afval
Voorbeelden	Scheermessen, mesjes, naalden	Handschoenen, inktcups, tubes voor eenmalig gebruik, kompressen	Verpakkingsmateriaal, handdoeken

5.4.2 Afvalverwijderingsproces

Afvalzakken, die geschikt zijn voor het doel, moeten worden gebruikt voor afvalverwijdering.

Besmet afval van de werkplek moet veilig worden opgeslagen en overeenkomstig nationale eisen worden verwijderd.

Onbevoegden en dieren mogen geen toegang hebben tot opgeslagen besmet afval.

Het afval dat tijdens een tatoeagesessie wordt gegenereerd, moet zo snel mogelijk in de juiste afvalbakken worden gedeponereerd en deze moeten ten minste eenmaal per dag worden geleegd. Het mag niet worden toegelaten dat afvalbakken overvol raken. Vanwege de mogelijkheid van kruisbesmetting is het belangrijk dat de afvalbak tijdens een tatoeagesessie niet wordt aangeraakt.

De bedrijfseigenaar/exploitant is verantwoordelijk voor het monitoren van de prestaties van de medewerkers en de afvalverwijdering.

5.4.3 Scherp afval verwijderen

Er moeten naaldcontainers (houders voor scherpe instrumenten zoals bijvoorbeeld naalden) die voldoen aan EN ISO(International Organization of Standardization) 23907-1, worden gebruikt. De container moet op een veilige manier afsluitbaar zijn en behoort volgens nationale regelgeving te worden verwijderd.

5.5 Conventies

Alle eisen in dit document moeten ook worden toegepast op tatoeëren tijdens conventies.

De organisator van de conventie moet ervoor zorgen dat iedere tatoeëerder, met inbegrip van bezoekende tatoeëerders uit andere landen, volledig op de hoogte wordt gebracht van alle relevante regelgeving en richtlijnen die van toepassing zijn in het land dat als gastheer voor de conventie fungeert.

Iedere tatoeëerder die deelneemt aan een conventie, behoort te zorgen voor naleving van de nationale regelgeving van het gastland voor wat betreft de veiligheid van cliënten en medewerkers.

De organisator moet verantwoordelijk zijn voor het voorzien in een veilige tatoeëeromgeving die de tatoeëerder kan gebruiken, en aan bezoekende tatoeëerders communiceren welke faciliteiten er op de conventie beschikbaar zullen zijn.

Indien om praktische redenen op een conventie niet aan de eisen voor de handenwasfaciliteiten voor tatoeëerders kan worden voldaan, mogen de volgende varianten worden gebruikt:

- Bij elke stand van een tatoeëerder moet er een handdesinfectiemiddel beschikbaar zijn.
- Er moeten gemakkelijk te bereiken handenwasfaciliteiten, op een locatie gescheiden van de toiletten, zijn.
- De loopafstand van een werkplek tot de handenwasfaciliteiten mag niet meer bedragen dan 25 m en deze moeten blijvend toegankelijk zijn.
- Het water dat wordt gebruikt, moet van drinkwaterkwaliteit zijn. Het gebruik van tanks voor het kortdurend opslaan van water is aanvaardbaar, dat wil zeggen niet meer dan de voorraad voor één dag.

Afvalwater mag niet in een handenwasfaciliteit worden geloosd.

Sterilisatie mag niet op de locatie van de conventie plaatsvinden. Daarom moet herbruikbaar steriel materiaal slechts eenmaal worden gebruikt.

Indien er al tapijt aanwezig is op een conventie, moet dit met een niet-doorlatende laag worden beschermd.

De organisator moet onder andere de volgende gegevens bewaren van de tatoeëerders die tatoeagediensten aanbieden op de conventie: de naam van de tatoeëerder, de bedrijfsnaam, het zakelijke adres en de registratie- en/of vergunnings- en opleidingscertificaten van tatoeëerders die hun diensten op de conventie verlenen.

6 Reinigen, desinfecteren en steriliseren van materiaal en schoonmaken van de locatie

6.1 Algemene eisen voor reinigen, schoonmaken, desinfecteren en steriliseren

Er moet een gedocumenteerd, regelmatig reinigings-, schoonmaak- en desinfectieprogramma worden gebruikt.

Alle producten die voor reinigen, schoonmaken en desinfecteren worden gebruikt, moeten geschikt zijn voor het doel (met inbegrip van aanbevolen compliance met eventuele nationale regelgeving) en moeten overeenkomstig de aanwijzingen van de fabrikant worden gebruikt.

De gebruiksaanwijzing van het verdunnen en de inwerktijd voor alle chemicaliën en desinfectiemiddelen moeten worden opgevolgd door de bedrijfseigenaar/exploitant en

alleen de voor onmiddellijk gebruik benodigde hoeveelheden behoren te worden voorbereid.

Chemische desinfectie behoort alleen te worden gebruikt voor de locatie en voor niet-invasieve voorwerpen. Chemische desinfectiemiddelen worden meestal geïnactiveerd door organische stoffen en behoren pas te worden gebruikt nadat het merendeel van de organische stoffen door het reinigen verwijderd is.

6.2 De locatie schoonmaken en desinfecteren

De behandelruimte moet schoon en netjes worden gehouden en er moeten procedures zijn ingevoerd voor routinematig schoonmaken.

Tatoeagebanken moeten na iedere cliënt worden schoongemaakt en gedesinfecteerd.

Werkoppervlakken moeten na iedere cliënt worden schoongemaakt en gedesinfecteerd.

Vloeren, werkoppervlakken, stoelen en wasfaciliteiten moeten aan het eind van elke dag grondig worden schoongemaakt.

Oppervlakken die mogelijk direct of indirect in contact zijn geweest met lichaamsvloeistoffen van de cliënt, moeten onmiddellijk worden schoongemaakt en gedesinfecteerd met een geschikt desinfectiemiddel.

6.3 Materiaal reinigen en desinfecteren

6.3.1 Algemene eisen voor het reinigen, desinfecteren en steriliseren van materiaal

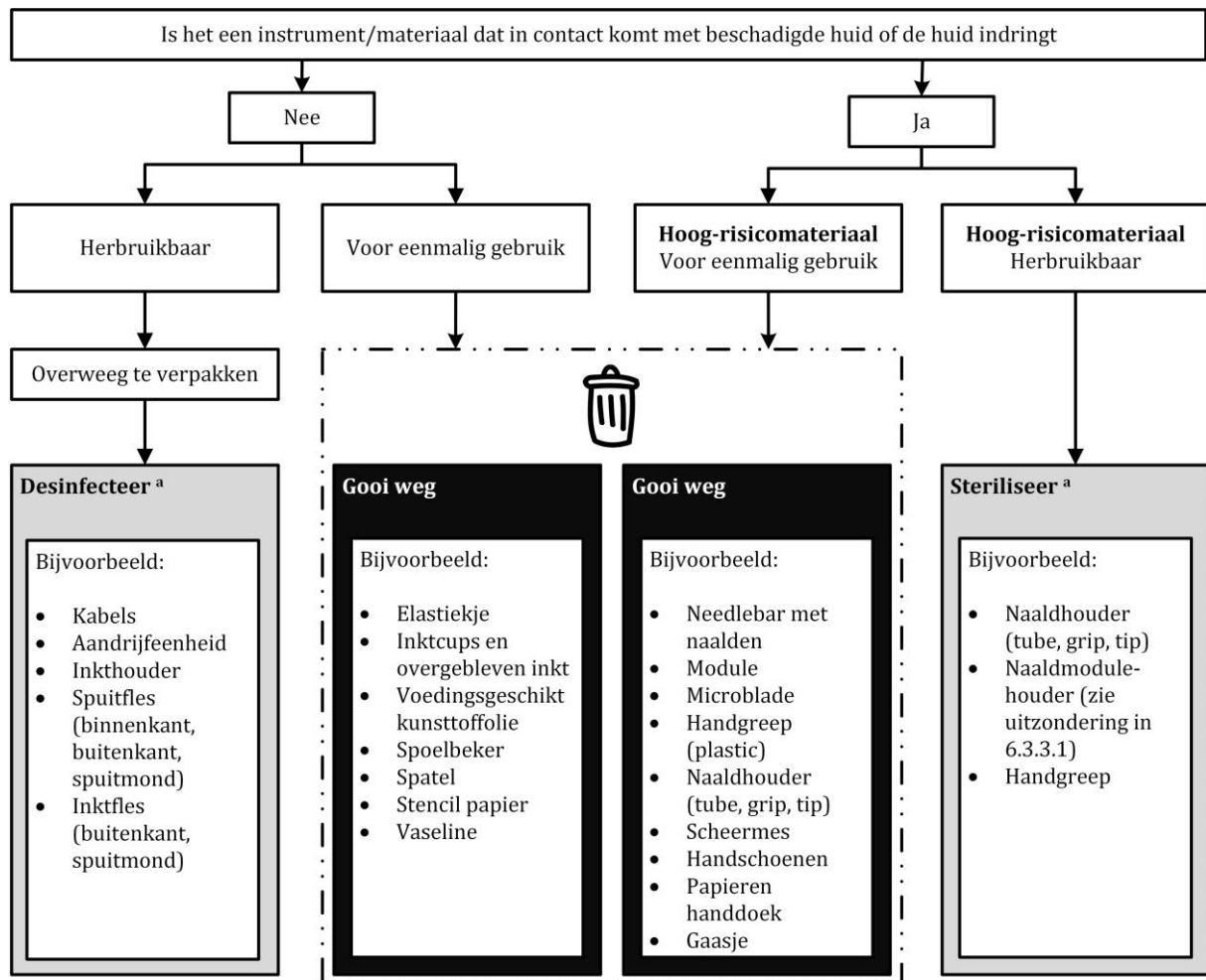
Materiaal moet zo snel mogelijk na iedere cliënt worden gereinigd.

Alle materialen, met inbegrip van kabel, aandrijfeenheid en spoelfles, die worden hergebruikt en niet kunnen worden gesteriliseerd, moeten worden beschermd tegen besmetting, bijvoorbeeld met plastic 'sleeves'* en folies voor eenmalig gebruik.

** Nederlandse voetnoot: Ook wel 'clip cord sleeves'.*

Personen die in contact komen met besmette items, moeten handschoenen dragen en behoren ook een schort en oogbescherming te dragen tijdens het omgaan met verontreinigd materiaal, bijvoorbeeld tijdens het reinigen, tatoeëren, enz.

Figuur 1 geeft een stroomschema voor verwijderen, reinigen, desinfecteren en steriliseren. Het is mogelijk dat in bepaalde landen aanvullende desinfectiestappen zijn vereist.

Figuur 1 — Stroomschema voor reinigen, desinfecteren en steriliseren.

OPMERKING: Het is essentieel dat figuur 1 samen met de tekst van hoofdstuk 6 wordt gebruikt.

Legenda:

a: Desinfecteren en steriliseren gaan met alle voorafgaande processen gepaard.

6.3.2 Materiaal voor eenmalig gebruik

Er moeten steriele naalden voor eenmalig gebruik of steriele naaldmodules voor eenmalig gebruik worden gebruikt.

Steriele naaldhouders voor eenmalig gebruik (tube, grip en tip) of naaldmodulehouders (grip, of grip en tube) met steriele naaldmodules moeten worden betrokken van een geschikte leverancier die kan aantonen dat het productieproces voor het steriele materiaal is gevalideerd.

Materiaal voor eenmalig gebruik mag niet worden gebruikt indien de verpakking of het materiaal is beschadigd of als de houdbaarheidsdatum ervan is verstreken.

6.3.3 Behandeling van materiaal dat wordt hergebruikt

6.3.3.1 Algemeen

De reinigings- en/of desinfectie- en/of, indien van toepassing, sterilisatiefaciliteit moet als aparte ruimte of als een speciaal gereserveerd onderdeel van de behandelruimte specifiek worden geïdentificeerd binnen de tatoeagelocatie.

Als het reinigen, desinfecteren of steriliseren in een speciaal daarvoor gereserveerd deel van de behandelruimte wordt uitgevoerd, mag dit worden gedaan zonder dat er cliënten aanwezig zijn.

Voorwerpen die moeten worden voorbereid voor hergebruik, moeten een gedefinieerde routineprocedure doorlopen van vuil (dat wil zeggen gebruikt en verontreinigd), via reinigen (dat zowel uit een handmatige als een ultrasone fase behoort te bestaan, zie bijlage C) en steriliseren, tot een fase van schone opslag alvorens opnieuw te worden gebruikt.

6.3.3.2 Voorbehandeling

Als verontreiniging de kans krijgt om op te drogen, dan is deze lastiger te verwijderen. Indien materiaal niet onmiddellijk na gebruik kan worden gereinigd, moet dit tot het moment van reinigen vochtig worden gehouden, bijvoorbeeld door onderdompeling in een voorbehandelbad of op een andere manier.

6.3.3.3 Reinigen

Materiaal moet voorafgaand aan het reinigen worden gedemonteerd. Het reinigen moet worden uitgevoerd in een wasfaciliteit die speciaal bestemd is voor het reinigen van materiaal en niet met andere functies wordt gedeeld (handen wassen, afwassen van eetgerei, enz.). Er moet water koeler dan 40 °C worden gebruikt, aangezien water van hogere temperatuur eiwitten op het materiaal mogelijk laat stollen, waardoor deze moeilijk te verwijderen zijn.

Naaldhouders en naaldmodulehouders die niet voor eenmalig gebruik zijn bestemd, moeten worden gedemonteerd voorafgaand aan het reinigen en moeten in een bad met reinigingsmiddel worden gelegd. Het reinigingsmiddel moet overeenkomstig de aanwijzingen van de fabrikant worden gebruikt en aan het eind van elke werkdag worden verwijderd. Het bad met materiaal en reinigingsmiddel behoort op een veilige, toegankelijke plek te worden geplaatst die bescherming biedt tegen omvallen of morsen. De voorbehandelde naaldhouder moet met water van drinkwaterkwaliteit worden afgespoeld.

Hulpmiddelen die worden gebruikt om materialen te reinigen, mogen alleen voor dat doel worden gebruikt en moeten geschikt zijn voor het desbetreffende doel (bijvoorbeeld borstelharen op borstels in goede staat). De persoon die verantwoordelijk is voor het reinigen, moet ervoor zorgen dat het reinigen onder het oppervlak van de reinigungsoplossing plaatsvindt om de kans op spatten te minimaliseren.

Het reinigen moet worden gevolgd door afspoelen om eventuele restanten van reinigingsmiddel te verwijderen.

Lastig te bereiken oppervlakken behoren met extra hulpmiddelen (bijvoorbeeld een borstel) te worden gereinigd.

Er moet een visuele inspectie met afdoende verlichting worden uitgevoerd om te garanderen dat alle materiaal schoon is; hierbij moet met name aandacht worden besteed aan holtes, randen en hoeken om te garanderen dat alle verontreinigingen zijn verwijderd.

Als uit een inspectie blijkt dat het materiaal niet schoon is, moet het proces van reinigen en inspecteren net zo lang worden herhaald totdat het materiaal schoon is.

Materiaal dat tijdens een inspectie tekenen van slijtage, zoals roest of verslechtering van het oppervlak, vertoont, moet worden afgedankt.

Indien een naaldmodule is afgedicht om de overdracht van vloeistof naar de binnenkant van de naaldmodulehouder doeltreffend tegen te gaan, zodat er geen lichaamsvloeistoffen kunnen binnendringen, wordt de naaldmodulehouder niet als hoog-risicomateriaal beschouwd. Om veilig te kunnen worden hergebruikt, moet de naaldmodulehouder worden behandeld met een geschikt chemisch desinfectiemiddel, overeenkomstig de aanwijzingen van de fabrikant. De tatoeëerder moet verantwoordelijk zijn voor het verkrijgen en bewaren van gedocumenteerd bewijs van de leverancier dat de naaldmodule tijdens gebruik doeltreffend is afgedicht.

Indien een module zonder fysieke barrière wordt gebruikt, moet er een steriliseerbare modulehouder of een modulehouder voor eenmalig gebruik worden gebruikt.

Om te garanderen dat een veilig afgedicht product wordt gebruikt, moet het volgende worden uitgevoerd:

- de leverancier moet om modules met een fysieke barrière worden gevraagd;
- het etiket moet worden gecontroleerd om te bevestigen dat er een fysieke barrière is voorzien;
- elke type module moet op tekenen van lekkage via de plunjer worden gecontroleerd door een proef module met vloeistof (bijvoorbeeld tatoeage-inkt) te vullen en de plunjer aan het uiteinde ten minste vijftig keer te bedienen terwijl de tip recht omhooggehouden wordt.

6.3.3.4 Desinfecteren

Materiaal dat niet hoeft te worden gesteriliseerd, moet worden gereinigd en gedesinfecteerd.

Het door onderdompeling te desinfecteren materiaal moet worden gedesinfecteerd met een geschikt desinfectiemiddel dat overeenkomstig de aanwijzingen van de fabrikant wordt gebruikt.

Te desinfecteren materiaal (bijvoorbeeld kabel, aandrijfeenheid, spoelfles) moet zo mogelijk worden beschermd met een hoes voor eenmalig gebruik en de hoes moet na het tatoeageproces worden verwijderd. Na het uitpakken moet het materiaal worden gereinigd (schoongeveegd) en gedesinfecteerd.

Van materiaal met een vaste omhulling, zoals de aandrijfeenheid, kabels en de voeding, moet onmiddellijk na gebruik de omhulling worden verwijderd en het materiaal moet worden gereinigd (schoongeveegd) en gedesinfecteerd.

6.3.3.5 Steriliseren

Hoog-risicomateriaal moet worden gesteriliseerd volgens figuur 1.

De naald moet steriel zijn alvorens het tatoeageproces te starten. Naaldhouders met een lumen moeten steriel zijn als de steriele naald er doorheen gaat (bijvoorbeeld tip, tube).

Naast de steriele naald voor eenmalig gebruik moeten alle onderdelen van de tatoeagemachine die tijdens het monteren ervan mogelijk in contact komen met de steriele naald, steriel zijn.

Indien hoog-risicomateriaal moet worden hergebruikt en naar een andere locatie moet worden verzonden voor het desinfecteren en steriliseren, moeten de herbruikbare naaldhouders en/of naaldmodulehouders worden vervoerd in een transportbox die robuust en lekbestendig is en moet de inhoud vochtig worden gehouden om te voorkomen dat het materiaal tijdens het vervoer uitdroogt.

6.4 Sterilisatieproces

6.4.1 Algemene eisen voor het sterilisatieproces

Sterilisatoren mogen alleen worden gebruikt door mensen die voor het juiste gebruik ervan zijn opgeleid. Sterilisatoren moeten volgens de aanwijzingen van de fabrikant van de sterilisator worden gebruikt.

Er moet een gevalideerd sterilisatieproces worden gebruikt dat ten minste het steriliseren en verpakken voor het behoud van steriliteit tijdens vervoer en opslag moet omvatten en dat passend is voor de te steriliseren instrumenten.

Steriliseren met stoom wordt momenteel als meest geschikte methode voor het steriliseren van tatoeage-materiaal beschouwd.

De methode die wordt beschreven in bijlage E, behoort te worden gebruikt voor het verpakken en steriliseren van instrumenten.

Indien het steriliseren buiten de locatie van de tatoeëerder of door een derde partij wordt uitgevoerd, moeten de eisen voor het uitvoeren van het steriliseren worden toegepast, zowel de eisen van de fabrikant van de sterilisator als die van de fabrikant van de te steriliseren producten.

OPMERKING: Informatie over het beheer van uitbestede sterilisatie wordt gegeven in bijlage D.

6.4.2 Eisen voor stoomsterilisatoren

Er moet een stoomsterilisator voor al het steriliseren worden gebruikt aangezien dit type apparatuur elke sterilisatiecyclus monitort en een registratie (bijvoorbeeld een uitdraai) maakt van de cyclusparameters, met name de op elk moment tijdens de sterilisatiefase bereikte temperaturen en de tijdstippen behorende bij die temperaturen. Indien een bestaande stoomsterilisator niet aan EN 13060 voldoet, moet een volgende vervangende stoomsterilisator wel aan deze norm voldoen.

Indien de huidige sterilisator niet aan EN 13060 voldoet en de cyclusparameters niet kan registreren, moeten er equivalente registraties worden gemaakt door middel van observatie gedurende de eerste cyclus van de dag dat de sterilisator in bedrijf is. Een stoomsterilisator die deze gegevens niet kan geven, mag niet worden gebruikt.

De stoomsterilisator moet volgens EN ISO(International Organization of Standardization) 176651 jaarlijks overeenkomstig de aanwijzingen van de fabrikant door een externe onderneming worden onderzocht en getest.

Sterilisatieprocessen moeten worden gevalideerd en onderhouden door technici die specifiek hiervoor zijn opgeleid, overeenkomstig een door de fabrikant van de sterilisator verstrekt schema. Bovendien moeten hierin periodieke testen worden opgenomen overeenkomstig eventuele nationale eisen. Er moeten registraties van validatie en onderhoud worden bijgehouden.

Indien een bestaande sterilisator wordt vervangen of een aanvullende sterilisator wordt aangeschaft, moet de vervangende/aanvullende sterilisator een stoomsterilisator zijn die voldoet aan EN 13060 (bijvoorbeeld klasse B of klasse S overeenkomstig nationale regelgeving). Bij het openen van nieuwe tatoeagefaciliteiten waar steriliseren op locatie is gepland, moeten stoomsterilatoren van klasse B of klasse S volgens EN 13060, worden gebruikt.

OPMERKING 1: Als de chemische indicator van de zakken van kleur verandert, geeft dit aan dat het voorwerp aan het sterilisatieproces is onderworpen, maar dit bevestigt niet dat het doeltreffend is gesteriliseerd.

OPMERKING 2: Geopende steriele materialen kunnen besmet raken met micro-organismen.

6.4.3 Verpakking om de steriliteit van producten te behouden

De gebruikte verpakking moet geschikt zijn voor het type sterilisatie dat wordt gebruikt, zie bijvoorbeeld EN 868-8.

Indien gesteriliseerde producten niet onmiddellijk na het steriliseren worden gebruikt, moet de verpakking (laminaatzak) die wordt gebruikt, geschikt zijn om de steriliteit te behouden.

Er behoort een aparte zak te worden gebruikt voor elk los voorwerp of voor een set gedemonteerde voorwerpen die bedoeld zijn voor gebruik voor één behandeling. De voorwerpen moeten in gedemonteerde toestand in de zak worden gesteriliseerd.

Alle steriele verpakkingen met instrumenten die geopend maar niet gebruikt zijn, moeten opnieuw worden verpakt en vervolgens opnieuw worden gesteriliseerd.

Zakken moeten voldoen aan EN ISO 11607-1 en de aanwijzingen van de fabrikanten moeten worden opgevolgd door de bedrijfseigenaar/exploitant. Verdere informatie over de methode voor het verpakken en steriliseren van instrumenten wordt gegeven in bijlage E.

De zakken moeten voorafgaand aan het steriliseren worden gesloten en afgedicht door bijvoorbeeld:

- gebruik te maken van zelfafdichtende zakken;
- thermisch sealen;
- sterilisatietape.

6.4.4 Controle en opslag na het steriliseren

Nadat het steriliseren voltooid is, moet de uitvoerende erop toezien dat dit doeltreffend is geweest en dat de zakken intact zijn.

Verpakte voorwerpen moeten worden opgeslagen om te garanderen dat de verpakking intact en droog blijft. De datum waarop de voorwerpen zijn gesteriliseerd en het batchnummer moeten worden geregistreerd, bijvoorbeeld op de peel-off rand.

OPMERKING: Een sticker, onuitwisbare stempel of markeerstift die de verpakking niet beschadigt, is geschikt om informatie op de verpakking te schrijven.

Het gesteriliseerde materiaal moet tegen stof beschermd en droog bewaard worden, bijvoorbeeld in een doos, lade, kast. Al het gesteriliseerde materiaal behoort op basis van first in, first out te worden gebruikt. Instrumenten die op de tatoeage locatie zijn gesteriliseerd, behoren binnen zes maanden te worden gebruikt.

Verpakkingen moeten voorafgaand aan gebruik worden gecontroleerd en als ze beschadigd zijn of vocht bevatten, moet ervan worden uitgegaan dat ze niet steriel zijn en ongeschikt voor gebruik.

7 Het tatoeageproces

7.1 Interactie met de cliënt

Voordat de tatoeage wordt aangebracht, moet de cliënt een mondelinge en schriftelijke verklaring krijgen over de procedure, de risico's en mogelijke complicaties. De tatoeëerder moet van de cliënt een ondertekend toestemmingsformulier ontvangen. In het toestemmingsformulier van de cliënt moet informatie zijn opgenomen over de tatoeage-inkt. Bijlage F geeft een voorbeeld van een toestemmingsformulier met een bijlage die een niet-uitputtende lijst met voorbeelden bevat. Deze lijst kan worden overgenomen of aangepast.

De tatoeëerder moet een exemplaar van het ondertekende toestemmingsformulier aan de cliënt geven en zelf een exemplaar in dossier houden (bijvoorbeeld overeenkomstig nationale regelgeving als die bestaat).

7.2 Geschiktheid van de cliënt

Indien een cliënt om een tatoeage verzoekt, behoort de tatoeëerder zich bij het verlenen van de dienst aan nationale regelgeving houden.

Indien er geen specifieke regelgeving is, moet het volgende worden toegepast:

- er mogen geen tatoeages worden aangebracht bij personen jonger dan 16;
- er mogen tatoeages worden aangebracht bij personen jonger dan 18, indien de ouder of de wettelijke voogd hiertoe persoonlijk zijn of haar toestemming heeft gegeven aan de tatoeëerder.

Er mogen geen tatoeages worden aangebracht bij:

- personen die tekenen vertonen die erop duiden dat hun oordeelsvermogen verstoord is, bijvoorbeeld vanwege alcohol-, drugs- of medicijngebruik;
- vrouwen die hebben aangegeven dat ze zwanger zijn of borstvoeding geven.

Tatoeëerders behoren de cliënt te informeren over de risico's van het tatoeëren in het bijzonder als de cliënt een van de volgende aandoeningen heeft:

- een bekende allergie (met inbegrip van latexallergie);
- diabetes;
- hemofilie of een andere stollingsziekte;
- sarcoïdose;
- een huidziekte;
- een auto-immuunziekte;
- aandoeningen die leiden tot een gecompromitteerd immuunsysteem;
- hart- en vaatziekten;
- littekenweefsel waaronder keloïden;
- huiddelen die beschadigd of abnormaal lijken, waaronder moedervlekken.

Deze lijst kan worden overgenomen of aangepast.

De tatoeëerder mag geen plaatselijke verdoving aanbrengen en mag dezelfde plek niet opnieuw tatoeëren voordat deze volledig is genezen.

Indien nodig behoort de cliënt van de tatoeëerder het advies te krijgen medisch advies in te winnen.

7.3 Nazorginformatie

De tatoeëerder moet de cliënt van mondelinge en schriftelijke informatie voorzien over de nazorg voor de tatoeage. Dit moet informatie omvatten over de bekende mogelijke

complicaties in verband met de behandeling in kwestie, de gevolgen van onvoldoende verzorging en sterk zonlicht. De cliënt moet worden geadviseerd de tatoeage niet aan te raken tijdens de genezing en, als contact nodig is, ervoor te zorgen dat de handen daarvoor en daarna worden gewassen. De tatoeëerder behoort tijdens de reguliere openingstijden van de studio beschikbaar te zijn om de cliënt van advies te voorzien in het geval van problemen. Indien er zich ondanks deze voorzorgsmaatregelen toch abnormale tekenen (zie G.4.3) voordoen, moet de cliënt worden doorverwezen naar een arts.

De tatoeëerder moet het volgende aan de cliënt uitleggen:

- het belang van goede hygiëne;
- bekende complicaties in verband met de behandeling in kwestie.

De tatoeëerder moet informatie geven over activiteiten die tijdens de genezing moeten worden vermeden:

- sauna, zonnebank, direct zonlicht;
- zwemmen.

De cliënt moet vastleggen dat nazorgadvies is gegeven. Het toestemmingsformulier kan bijvoorbeeld een aanvinkvakje, handtekening of andere aanduiding bevatten om te registreren dat er nazorgadvies en uitleg is gegeven op het moment dat het toestemmingsformulier door de cliënt werd ondertekend.

De tatoeëerder moet informatie over de inkt die zijn gebruikt om de tatoeage aan te brengen, vastleggen en bewaren (zie 7.8).

Indien de cliënt een zorg of een probleem aan de tatoeëerder meldt, behoort de tatoeëerder de getroffen maatregelen en het gegeven advies vast te leggen.

Zie voor verdere informatie over generieke wondbehandeling bijlage G.

7.4 Handhygiëne

Handhygiëne moet worden uitgevoerd onmiddellijk:

- voor en na iedere cliënt;
- na contact met lichaamsvloeistoffen;
- voor het aantrekken van handschoenen en na het uittrekken van handschoenen;
- na het gebruik van een tissue* of na het snuiten van de neus;
- na een activiteit of contact met de omgeving van een cliënt waardoor de handen verontreinigd kunnen zijn.

** Nederlandse voetnoot: Hier worden tissues bedoeld die worden gebruikt in de context van persoonlijke hygiëne, niet in bijvoorbeeld het geval dat overtollige inkt wordt weggeveegd.*

De procedure voor het uitvoeren van handhygiëne wordt beschreven in bijlage H.

Kunstnagels, nagellak en alle hand- en polssieraden, waaronder horloges, moeten voorafgaand aan het tatoeëren worden afgedaan. Een gladde trouwring mag worden gedragen, als dit volgens nationale eisen is toegestaan.

Zichtbare wonden moeten met waterdichte pleister worden afgedekt.

Handdesinfectiemiddelen moeten voldoen aan EN 1500 of behoren geaccepteerd te zijn volgens nationale registratie en/of de desbetreffende Europese productverordening.

De lengte van de nagels van de tatoeëerder moet het gebruik van handschoenen mogelijk maken.

OPMERKING: Om de handen te wassen kan elk reinigingsmiddel of elke zeep die voor de gebruiker aanvaardbaar is, worden gebruikt. Antibacteriële zeep biedt geen extra bescherming.

7.5 Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)

7.5.1 Handschoenen

De handschoenen die tatoeëerders dragen, moeten handschoenen voor eenmalig gebruik zijn die voldoen aan EN 455 serie en EN 374 serie. Voor het aantrekken van handschoenen en na het uittrekken ervan moeten de handen worden gewassen of gedesinfecteerd, zie hiervoor betreffende nationale wet- en regelgeving.

Er moeten handschoenen worden gedragen tijdens:

- het uitvoeren van tatoeëren;
- contact met steriele plekken en niet-intacte huid of slijmvliezen;
- het uitvoeren van activiteiten waarvan is vastgesteld dat ze het risico met zich meebrengen van blootstelling aan lichaamsvloeistoffen;
- blootstelling aan scherpe of verontreinigde instrumenten.

Het gebruik van latexvrije handschoenen vermijdt blootstelling aan latexallergenen en deze handschoenen worden aanbevolen als de standaard handschoenen voor gebruik bij het tatoeëren.

De tatoeëerder moet minimaal in de volgende situaties nieuwe handschoenen aantrekken:

- na het schoonmaken van de werkplek;
- voor iedere nieuwe cliënt;
- als het tatoeëren wordt onderbroken, ongeacht de reden (bijvoorbeeld een telefoongesprek, koffiepauze, enz.);
- om een nazorgbehandeling aan de cliënt te geven.

De tatoeëerder moet de handschoenen uittrekken als het tatoeëren klaar is en ze op een juiste manier weggoien.

7.5.2 Overige persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM(persoonlijke beschermingsmiddelen))

Alle bovenkleding moet schoon zijn en er behoort een schoon schort te worden gedragen om het risico van verontreiniging door bovenkleding te voorkomen. Er moet van schort worden gewisseld voor elke nieuwe cliënt of als wanneer de werkplek wordt verlaten.

Indien het risico van spatten in het gezicht bestaat, behoort er bescherming voor het gezicht, met inbegrip van de ogen, te worden gebruikt. Dit kan een masker, bril of scherm zijn.

Indien er een mogelijkheid bestaat dat de onderarm van de tatoeëerder in contact komt met de plek die getatoeëerd wordt, behoort de tatoeëerder het risico van blootstelling aan besmetting te beperken door plastic mouwen voor eenmalig gebruik te dragen. Kleding over de armen behoort niet verder te komen dan de ellebogen en dus de onderarmen vrij te laten.

7.6 Behandelruimte

De behandelruimte moet voorafgaand aan het verlenen van de dienst worden voorbereid door:

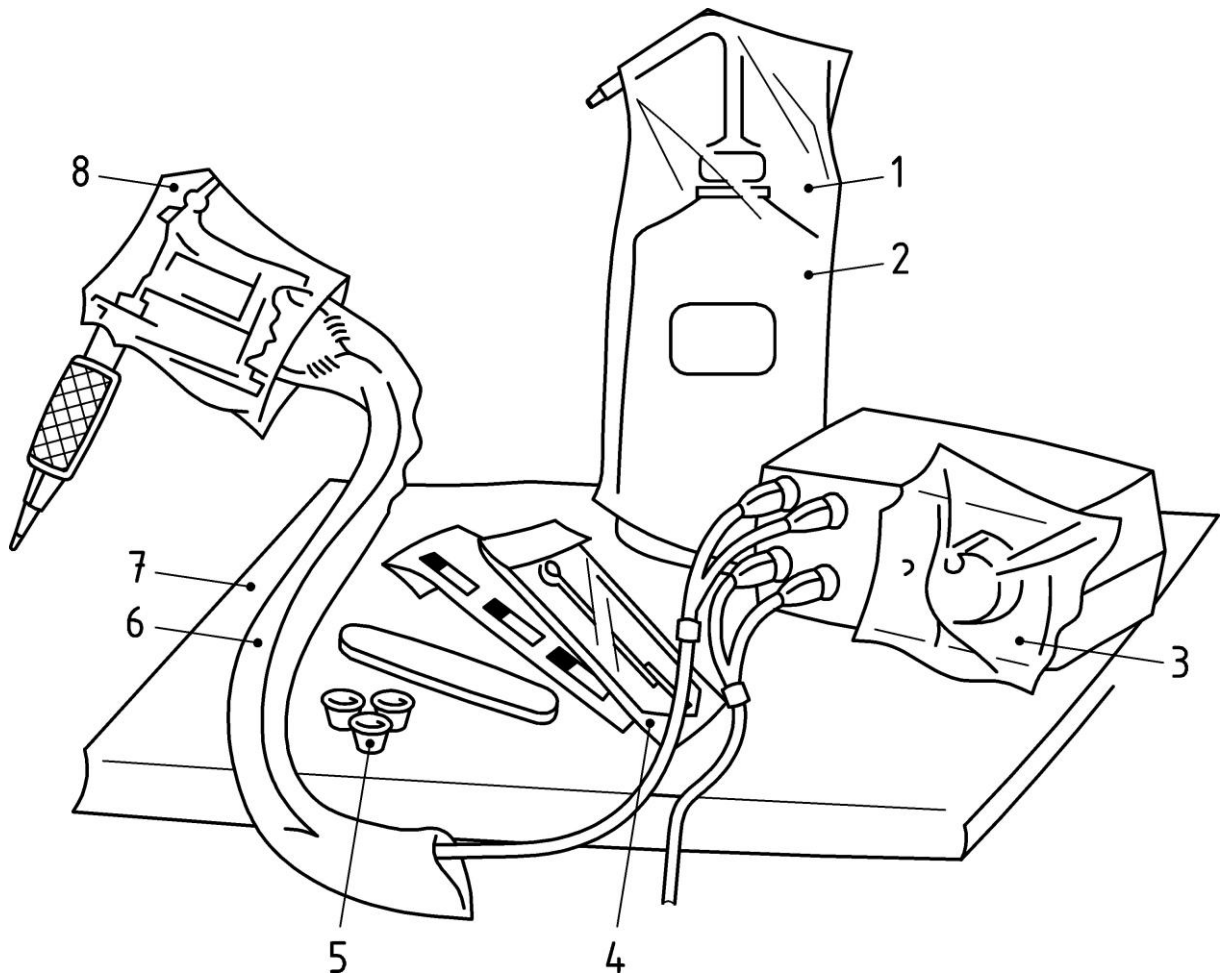
- de werkplek aan het begin van de werkdag schoon te maken en te desinfecteren;
- de werkplek tussen twee cliënten in schoon te maken en te desinfecteren;
- het gedesinfecteerde gebied met waterdicht afdek materiaal te beschermen;
- steriele inktcups klaar te zetten;
- inkt in de cups te doen en er daarbij voor te zorgen dat de inktflacon niet in contact komt met de cup;
- Vervanging van gebruikte inktcups door nieuwe, steriele cups omdat deze niet opnieuw mogen worden gevuld;
- spoelwater van drinkwaterkwaliteit in een spoelfles klaar te zetten;
- ervoor te zorgen dat de in figuur 2 getoonde voorwerpen zich binnen bereik van de werkplek bevinden.

De spoelfles moet worden voorzien van een etiket met de ingrediënten, moet schoon en uitwasbaar zijn en de inhoud ervan moet dagelijks worden ververs. Spoelflessen moeten aan het eind van de werkdag geleegd, omgespoeld, gedroogd en in een droge ruimte opgeslagen worden.

Om het risico te verminderen dat zich een biofilm vormt, moeten spoelflessen:

- die in gebruik zijn, na een week worden weggegooid, of
- één minuut worden uitgekookt of gedesinfecteerd door stoom onder atmosferische druk, zoals in een stoomsterilisator voor babyflessen, of
- met stoom worden gesteriliseerd als ze daarvoor geschikt zijn.

Alle zakken moeten zakken voor eenmalig gebruik zijn.

Figuur 2 — Typische indeling van een tatoeagewerkplek.

Legenda:

- 1 flessenzak
- 2 spoelfles met etiket
- 3 bescherming van de voeding
- 4 naalden, tubes, spatel
- 5 inktcups
- 6 bescherming van kabel tatoeagemachine
- 7 waterdichte hoes
- 8 tatoeagemachinezak

7.7 Materiaal

De aandrijfeenheid voor het tatoeëren moet voorafgaand aan gebruik voor iedere cliënt worden gereinigd, gedesinfecteerd en afgedekt.

De aansluitkabel moet voor iedere cliënt met een afdekking voor eenmalig gebruik worden beschermd.

De aandrijfeenheid behoort voor iedere cliënt met een afdekking voor eenmalig gebruik te worden beschermd.

De aandrijfeenheid en aansluitkabel moeten onmiddellijk na het afronden van elke sessie met een cliënt worden gereinigd en gedesinfecteerd.

Indien een herbruikbare inktcuphouder voor de inktcups wordt gebruikt, moet deze telkens voorafgaand aan het gebruik ervan worden gedesinfecteerd.

Eventuele elastiekjes, pakkingsringen* en kraagringen** moeten voor iedere nieuwe cliënt worden vervangen.

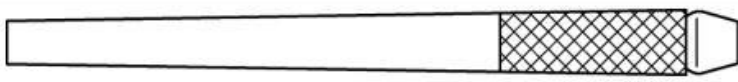

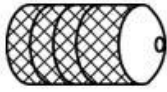

** Nederlandse voetnoot: 'grommets'. ** Nederlandse voetnoot: 'top hats'.*

Steriel materiaal voor eenmalig gebruik (tips, grips, tubes en naaldmodules) dat volgens een gevalideerd proces is gesteriliseerd, behoort te worden gebruikt voor iedere client, waar dat beschikbaar is voor gebruik.

Er zijn allerlei verschillende instrumenten voor het aanbrengen van tatoeages of permanente make-up leverbaar. Meestal werken ze op elektriciteit, maar ze kunnen ook handmatig worden bediend.

De verschillende instrumenten zijn leverbaar voor eenmalig gebruik of als herbruikbare instrumenten; ook is het mogelijk dat een herbruikbaar systeem bepaalde onderdelen voor eenmalig gebruik bevat.

Figuur 3 geeft een overzicht van tatoeage-instrumenten.

Voorwerp	Materiaal
	Needlebar met naald
	Needlebar met naald
	Naaldmodule met veiligheidssysteem
	Microblade
	Handgreep voor handmatig gebruik (kunststof)
	Handgreep voor handmatig gebruik (metaal)
	Tube (metaal of plastic)
	Tip (metaal of plastic)
	Grip (metaal of plastic)
	Naaldmodulehouder (elektrische handgreep)

Figuur 3 — Tatoeage-instrumenten.

7.8 Tatoeage-inkten

De tatoeëerder behoort te controleren of de inkt die hij of zij wil gebruiken, niet is verboden volgens nationale wetgeving en of deze op de juiste wijze is voorzien van een etiket met de volgende informatie:

- het beoogd gebruik van de oplossing is 'tatoeage-inkt';
- een referentienummer als unieke identificatie van de batch;
- naam en adres van de fabrikant/leverancier;
- vervaldatum;
- houdbaarheidsperiode na opening/pao (periode na opening);
- naam van alle in de tatoeage-inkt aanwezige stoffen;
- garantie van steriliteit;
- opslagomstandigheden;
- relevante gebruiksaanwijzingen.

Inktflacons moeten worden opgeslagen

- in een afgesloten, schone, droge ruimte, en
- buiten het bereik van warmtebronnen, direct zonlicht en het publiek.

De datum van opening moet op elke inktflacon worden vermeld.

De batch- en partij- (of 'lot'-)nummers van de voor een cliënt gebruikte inkt moeten in het dossier van de desbetreffende cliënt worden geregistreerd.

De op de inktflacons vermelde informatie moet beschikbaar worden gesteld aan de cliënt. De cliënt moet het advies krijgen de informatie te bewaren.

Indien inkt moet worden gemengd, moet dit onmiddellijk voorafgaand aan het gebruik ervan worden gedaan. Als inkten moeten worden verdund, moet hiervoor steriel water uit een flacon voor eenmalig gebruik of een steriel verdunningsmiddel worden gebruikt, overeenkomstig de aanwijzingen van de fabrikant.

De inktflacons moeten onmiddellijk na gebruik worden gesloten en de spuitmond moet worden gereinigd met een droge tissue of met een tissue met desinfectiemiddel erop.

Voor inkten en aanverwante producten moet er worden gebruikgemaakt van een voorraadbeheersysteem, bijvoorbeeld met gebruikmaking van de uiterste gebruiksdata.

Beschadigde inktflacons en uitgedroogde inkten of inkten waarvan de houdbaarheidsdatum is verstreken, mogen niet worden gebruikt en moeten op de juiste wijze worden verwijderd.

7.9 Smeermiddel, scheermes, spatel, papieren handdoeken, inktcups en het schoonmaken van de huid

Geschikt smeermiddel dat is bedoeld voor gebruik voor het tatoeëren (bij voorkeur petrolatum* volgens farmacologische standaarden), scheermesjes, spatels en papieren handdoeken moeten in gesloten houders** buiten de werkplek worden bewaard.

** Nederlandse voetnoot: Petrolatum is bekender onder de naam 'vaseline'. ** Nederlandse voetnoot: Bij een 'houder' kan hier worden gedacht aan een lade, kast, opbergbak.*

De tatoeëerder moet

- handschoenen voor eenmalig gebruik dragen tijdens het gebruik van scheermessen, inktcups en spatels,
- een scheermes voor eenmalig gebruik gebruiken,
- smeermiddel aanbrengen en overtollig smeermiddel weghalen met een spatel voor eenmalig gebruik of een spatel die kan worden gesteriliseerd en die tussen twee cliënten in wordt gesteriliseerd. Vermeld de datum van openen op de pot. De maximale gebruikperiode na opening is zes maanden,
- de vereiste hoeveelheid papieren handdoeken voor de behandeling klaarleggen,
- alle gebruikte papieren handdoeken in een geschikte afvalbak deponeren.

Steriele inktcups moeten worden gebruikt.

7.10 De voorbereiding van de huid

De tatoeëerder moet de te tatoeëren huid desinfecteren alvorens met de behandeling te starten.

Desinfectiemiddelen moeten volgens de aanwijzingen van de fabrikant met inbegrip van de contacttijd worden gebruikt.

De tatoeëerder moet de huid als volgt voorbereiden alvorens te starten met de behandeling:

- Controleer of de te tatoeëren plek schoon is en vrij is van tekenen van infectie, allergie, dermatitis, (snij)wonden en huiduitslag.
- Was de te tatoeëren plek en het gebied eromheen goed en maak deze grondig schoon.
- Scheer de plek, indien van toepassing, onmiddellijk voorafgaand aan het begin van de behandeling, met een veiligheidsscheermes voor eenmalig gebruik.
- Veeg de plek met een huiddesinfectiemiddel af en verwijder daarbij losse haren van de plek.
- Gebruik markeerstiften voor eenmalig gebruik of steriliseerbare markeerstiften, indien het patroon uit de vrije hand wordt getekend.
- Breng eventueel voorbereide stencils aan.

Er moet desinfectiemiddel dat geschikt is voor gebruik op slijmvliezen of in het gebied rond de ogen, worden gebruikt indien de te tatoeëren plek slijmvliezen omvat (bijvoorbeeld tatoeages in de mond of op de genitaliën) of zich vlakbij de ogen bevindt.

7.11 De naald afspoelen tijdens het tatoeëren

Als er tijdens het tatoeëren van inkt wordt gewisseld en als de naald moet worden schoongespoeld, moet dit worden gedaan in water in een houder* voor eenmalig gebruik die zich in een ultrasone reiniger mag bevinden.

Voor iedere cliënt moet een nieuwe houder* voor eenmalig gebruik worden gebruikt en deze moet worden

- afgespoeld met een geschikt desinfectiemiddel,
- gevuld met steriel water of, indien dit niet beschikbaar is, water van drinkwaterkwaliteit.

Als het tatoeëren voltooid is, moet de inhoud van de houder* in de wasfaciliteit worden gedeponeerd die wordt gebruikt voor het reinigen van het vuile materiaal, en moet de houder* als afval worden verwijderd.

** Nederlandse voetnoot: Bij 'houder' kan hier worden gedacht aan een beker, mok, glas.*

7.12 Behandeling

a) Voorafgaand aan de behandeling:

- Zorg ervoor dat de behandeling volledig is uitgelegd aan de cliënt en laat hem/haar het toestemmingsformulier ondertekenen.
- Breng de/het barrièrefolie/papier voor eenmalig gebruik aan op de stoel/bank/armleuning en pas het aan op basis van de uit te voeren behandeling.
- Was de handen grondig met stromend water en vloeibare zeep, spoel ze af en droog ze zorgvuldig met een geschikte methode om de handen te drogen, overeenkomstig de procedure in bijlage H.
- Trek handschoenen voor eenmalig gebruik aan volgens 7.5.1 (zie EN 455 reeks en 374 reeks) en trek een schoon schort aan.
- Zorg ervoor dat alle benodigde items gemakkelijk vanaf de schone werkplek bereikbaar zijn. Zo worden onderbrekingen voorkomen waardoor het risico van verontreiniging kan toenemen.
- Monteer de tube, tip en grip in het bijzijn van de cliënt, open de needlebar voor eenmalig gebruik met de naald eraan bevestigd of monteer de componenten van niet-elektrische instrumenten op een vergelijkbare manier en breng ze aan in de tube. Monteer de tatoeagemachine(s) en plaats deze gereed voor gebruik op het blad met instrumenten. Monteer het modulesysteem.
- Geschikt smeermiddel dat bedoeld is voor gebruik voor het tatoeëren (bij voorkeur petrolatum* volgens farmacopeenormen) moet met behulp van een spatel voor eenmalig gebruik bij de werkplek te worden uitgeschonken. Er moet een instrument voor eenmalig gebruik of een hand in een handschoen te worden gebruikt om het glijmiddel op de huid aan te brengen.
- Kies de benodigde inkten en doe een voldoende hoeveelheid ervan in steriele inktcups om de behandeling volledig te kunnen uitvoeren.

* *Nederlandse voetnoot: Petrolatum is bekender onder de naam 'vaseline'.*

b) Tijdens de behandeling:

- Vanwege het hoge risico van kruisbesmetting mag een stencil telkens slechts voor één cliënt worden gebruikt. Oplossingen die worden gebruikt voor overdracht, behoren spaarzaam te worden gebruikt.
- Gebruik tijdens het tatoeëren ruim voldoende papieren handdoeken voor eenmalig gebruik.
- Als het nodig is de tatoeage aan te raken, mag dit alleen met het materiaal en met handen in handschoenen gebeuren.
- Indien de naald voor of tijdens de behandeling in de huid van de tatoeëerder prikt, moet de naald onmiddellijk worden vervangen alvorens de behandeling bij de cliënt te vervolgen.

c) Na de behandeling:

- Maak oppervlakken die mogelijk direct of indirect in contact zijn geweest met lichaamsvloeistoffen van de cliënt schoon en desinfecteer ze onmiddellijk met een geschikt desinfectiemiddel.

- Doe alle verontreinigde instrumenten in een houder* en breng deze naar de schoonmaakruimte/ zone. Raadpleeg 6.3 voor gedetailleerde informatie over het reinigen van herbruikbare instrumenten.
- Deponeer naalden onmiddellijk na gebruik in de naaldcontainer.
- Zie 5.4 voor informatie over afvalbeheer.
- Maak de houder schoon die wordt gebruikt om het gebruikte materiaal in te verzamelen.
- Verwijder de/het barrièrefolie/papier voor eenmalig gebruik van de stoel/bank/armleuning.
- Trek de handschoenen uit en voer handhygiëne uit.
- Er moeten mondelinge en schriftelijke aanwijzingen over de nazorg van de getatoeëerde plek aan de cliënt worden gegeven, zie 7.3.
- Aanbevelingen voor nazorg worden gegeven in bijlage G.
- De werkplek moet met handschoenen voor eenmalig gebruik worden gedesinfecteerd. Veeg de gebruikte flacons waaruit vloeistoffen zijn geschonken af. Veeg de tatoeagemachine, de kabel van de tatoeagemachine en de voeding met desinfectiemiddel af.
- Neem de betaling in ontvangst en bewaar het geld buiten de werkplek en was de handen na het hanteren van geld of andere betaalsystemen.

** Nederlandse voetnoot: Bij 'houder' kan hier worden gedacht aan een bewaarbak, doos, zak of andersoortige verpakking.*

Bijlage A (informatief) Basisraamwerk voor opleiding en kwalificatie met betrekking tot infectiepreventie en -beheersing

A.1 Algemeen

De doelstelling van de opleiding is te voorzien in uitgebreide kennis van de inhoud van deze norm, samen met vaardigheden en competenties om deze in de praktijk te brengen. Het aangegeven niveau van cursussen behoort ten minste EQF-niveau 4* te zijn. De gewenste leerresultaten worden hieronder beschreven.

OPMERKING: Er gelden geen vooropleidingseisen volgens EQF om te kunnen starten met de cursussen.

** Nederlandse voetnoot: EQF staat voor 'European Quality Framework' (Europees Kwalificatieraamwerk).*

A.2 Structuur van de huid

a) Personen die de opleiding hebben gevolgd, kunnen de verschillende huidlagen en de onderliggende structuren onderscheiden:

- opperhuid;
- lederhuid;
- onderhuids weefsel.

b) Personen die de opleiding hebben gevolgd, kunnen het volgende beschrijven:

- de beginselen van het tatoeëren: het aanbrengen van een kleurstof op of in de huid;
- verschillende soorten van tatoeëren (bijvoorbeeld regulier tatoeëren, microblading, permanente make-up);
- waar tatoeagepigment zich bevindt en wat er gebeurt met de aangebrachte inkt;
- de gevolgen van verkeerd aanbrengen en hoe diep aanbrengen ertoe leidt dat de kleurstof vervaagt en uitwaaiert.

c) Personen die de opleiding hebben gevolgd, kunnen de verschillende stadia van wondgenezing herkennen.

d) Personen die de opleiding hebben gevolgd zijn in staat de functie van de huid (hoe deze als barrière fungeert tegen negatieve omgevingsinvloeden) te omschrijven en herkennen en begrijpen de rol van het volgende:

- chemische afweer (en het effect van zeep);
- thermoregulatie;
- UV(ultraviolet)-bescherming (melanine);
- mechanische barrière tegen invloeden van buitenaf.

A.3 Microbiologie en de huid

Personen die de opleiding hebben gevolgd, hebben kennis van:

- normale huidflora: residente flora (bijvoorbeeld *Staphylococcus epidermidis*);
- abnormale huidflora:
 - residente flora (bijvoorbeeld *S. aureus*/MRSA(Methicilline-resistente *Staphylococcus aureus*)), het uitleggen van risico's van MRSA-dragers;
 - transiënte flora (bacteriën, bijvoorbeeld: *pseudomonas*, mycobacteriën; gisten en schimmels, en virussen, bijvoorbeeld herpes, mollusca en wratten).

A.4 Infectie-overdracht

a) Personen die de opleiding hebben gevolgd, kunnen de bronnen van overdracht beschrijven, waaronder:

- huid, lichaamsvloeistoffen, prikaccidenten (specifieke informatie over hepatitis B, hepatitis C en hiv(humaan immunodeficientievirus));
- externe factoren, bijvoorbeeld kraanwater.

b) Personen die de opleiding hebben gevolgd, kunnen de volgende overdrachtsroutes beschrijven:

- cliënt ↔ cliënt;
- materiaal/behandeling ↔ cliënt;
- tatoeëerder ↔ cliënt.

c) Personen die de opleiding hebben gevolgd, hebben kennis van:

- de mensen die risico lopen (diabetici, enz.);
- preventieve maatregelen (handhygiëne, handschoenen, desinfectie, enz.);
- kenmerken van desinfectiemiddelen.

A.5 Klinische presentatie van huidaandoeningen

Personen die de opleiding hebben gevolgd, behoren bekend te zijn met symptomen van veel voorkomende bacteriële infecties en virusinfecties en allergieën.

Personen die de opleiding hebben gevolgd, behoren in staat te zijn het volgende te herkennen:

- normale genezing,
- wondinfectie, en
- de eerste symptomen van bloedvergiftiging.

A.6 Inkt

Personen die de opleiding hebben gevolgd, hebben kennis van:

- samenstelling (beginselen: pigmenten, hulpstoffen, onzuiverheden vanuit het productieproces);
- verordening; CoE ResAp. (2008)1;
- eisen (etikettering, steriliteit, opslag);
- praktijk: uitleg van het inktetiket, bijvoorbeeld pao (periode na opening);
- risico's (besmetting, toxiciteit, allergie); met speciale aandacht voor verdunningsmiddelen en mengsels;
- bijwerkingen vanwege de inkt (bijvoorbeeld allergie voor rood, enz.).

A.7 Veilig werken

Personen die de opleiding hebben gevolgd, zijn bekend met:

- blootstelling aan lichaamsvloeistoffen;
- hepatitis B, hepatitis C: risico van overdracht, tekenen en symptomen;
- hepatitis B-vaccinaties/beoordeling van immuniteit;
- hiv: risico van overdracht, tekenen en symptomen.

Personen die de opleiding hebben gevolgd, kunnen het volgende in de praktijk brengen:

- het preventieve effect van handhygiëne en handschoenen en wanneer en hoe handschoenen worden gebruikt;
- persoonlijke hygiëne en het uittrekken van handschoenen.

A.8 Cliënten informeren / selecteren / uitsluiten

a) Personen die de opleiding hebben gevolgd, behoren in staat te zijn uitleg te geven over het toestemmingsformulier.

b) Personen die de opleiding hebben gevolgd, behoren in staat te zijn de geschiktheid van de cliënt te beoordelen op basis van:

- leeftijd;
- do's en don'ts;
- specifieke informatie met betrekking tot specifieke situaties (diabetes, littekens, enz.).

c) Personen die de opleiding hebben gevolgd, behoren in staat te zijn uitleg te geven waarom bepaalde delen van het lichaam niet behoren te worden getatoeëerd (zie ook in F.2).

d) Personen die de opleiding hebben gevolgd, behoren in staat te zijn uitleg te geven over nazorg (voor- en nadelen van verschillende methoden).

A.9 Wettelijke aspecten

Personen die de opleiding hebben gevolgd, behoren kennis te hebben van de wetgeving en de normen met betrekking tot de procedure, relevante regelgeving op het gebied van hygiëne, certificering en registratie indien van toepassing.

A.10 Werklocatie

Personen die de opleiding hebben gevolgd, behoren in staat te zijn te waarborgen dat aan de in deze norm beschreven voorwaarden wordt voldaan voor de volgende aspecten:

- eisen voor de tatoeage locatie (zie 5.2);
- eisen voor de behandelruimte (zie 5.3);
- conventies (zie 5.5).

A.11 Afvalbeheer

Personen die de opleiding hebben gevolgd, behoren in staat te zijn het volgende te beschrijven:

- risico's in verband met afval (zie 5.4.1);
- het afvalverwijderingsproces (zie 5.4.2);
- het verwijderen van scherp afval (zie 5.4.3).

A.12 Reinigen, desinfecteren en steriliseren

a) Personen die de opleiding hebben gevolgd, behoren kennis en vaardigheden van de volgende onderwerpen te hebben:

- de basisbeginselen van het reinigen, desinfecteren en steriliseren met alle stappen van de desbetreffende procedures, met inbegrip van documentatie, onderhoud en validatie;
- specifieke opleiding en kennis over de apparaten die zij gebruiken voor het steriliseren.

b) Personen die de opleiding hebben gevolgd, behoren de reinigings-, desinfectie- en sterilisatietechnieken in detail te kunnen beschrijven.

c) Personen die de opleiding hebben gevolgd, behoren de methode voor het verpakken en reinigen, desinfecteren, steriliseren en het bijhouden van een 'first in, first out' (FIFO)-logboek te kunnen uitvoeren.

A.13 Veilige werkwijze voor tatoeëren

Personen die de opleiding hebben gevolgd, behoren de verschillende stappen van het proces voor hygiënisch tatoeëren te kunnen reproduceren:

- het uitvoeren van handhygiëne (zie 7.4);
- de toepassing van persoonlijke beschermingsmiddelen (zie 7.5) waaronder het gebruik van handschoenen (zie 7.5.1) en andere beschermingsmiddelen (zie 7.5.2) als een schort, mouwen en masker;
- het voorbereiden van een behandelruimte (zie 7.6);

- het omgaan met tatoeage-inkten (zie 7.8) waaronder traceerbaarheid, hetgeen inhoudt: het registreren van merk, kleur, batchen partij- ('lot'-)nummers van de inkten in het dossier van de cliënt-/toestemmingsformulier;
- het omgaan met andere materialen (zie 7.9), bijvoorbeeld smeermiddel;
- het voorbereiden van de huid (zie 7.10).

Bijlage B (informatief) Blootstelling aan lichaamsvloeistoffen

Deze noodprocedure behoort onmiddellijk te worden toegepast indien blootstelling plaatsvindt of beseft of ontdekt wordt dat blootstelling heeft plaatsgevonden:

1. Stop met het tatoeëren.
2. Doe handschoenen uit.
3. Zuig de wond niet uit.
4. Was de wond grondig met zachte vloeibare zeep onder stromend warm water.
5. Gebruik geen harde borstel.
6. Indien de blootstelling de ogen, neusholte of het oogslimvlies betreft, spoel deze onmiddellijk gedurende (5 tot 10) min met water (gebruik kraanwater, of steriel water als dat beschikbaar is).
7. Indien de mond is verontreinigd, spoel deze dan grondig uit met kraanwater.
8. Snij- of prikwonden behoren met een waterdichte pleister te worden afgedekt.
9. Waar er een aanzienlijke verontreiniging is van intacte huid, verwijder verontreinigde kleding en was alle betroffen plekken met veel water.

Vraag medisch advies bij de lokale spoedeisende hulp, aangezien een profylactische behandeling (indien vereist) idealiter binnen 1 h en niet later dan 72 h na het incident moet worden uitgevoerd. Een zo snel mogelijke respons is van essentieel belang om het risicobeoordelingsproces mogelijk te helpen maken.

Zorg ervoor dat de bedrijfseigenaar/exploitant onmiddellijk op de hoogte wordt gebracht van het incident en dat het incident in detail wordt geregistreerd.

De persoon die het letsel heeft opgelopen, behoort een incidentenformulier in overeenstemming met de lokale richtlijnen in te vullen.

OPMERKING 1: Verdere informatie is te vinden in WHO(World Health Organization)/ILO richtlijnen en 2010/32/EU(European Union), zie bibliografie.

OPMERKING 2: Indien er andere nationale eisen bestaan, kunnen deze van toepassing zijn.

Bijlage C (informatief) Ultrasonische reiniging

Om te vermijden dat er ultrasonische schaduw ontstaat, behoort ervoor te worden gezorgd dat alle oppervlakken van instrumenten volledig zijn ondergedompeld en dat het contact met de

vloeistof niet door luchtballen wordt gehinderd. Holle objecten behoren te worden gespoeld en met een vloeibaar middel te worden gevuld om luchtballen te vermijden.

Het is belangrijk dat hoge temperaturen tijdens het ultrasoonproces worden vermeden, omdat eiwitten in bloed zich mogelijk aan de instrumenten hechten en mogelijk niet volledig worden verwijderd tijdens het ultrasone proces dat daarna volgt. Daarom behoort de vloeistof, ondanks dat er verwarmingselementen mogen worden gebruikt, niet warmer te zijn dan 40 °C.

Materiaal voor ultrasoon reinigen behoort zich in de sterilisatieruimte te bevinden.

Instrumenten die behoren te worden gedesinfecteerd of gesteriliseerd, behoren eerst te worden schoongemaakt in een ultrasoon reinigingsbad. Deze instrumenten alleen met de hand reinigen is niet afdoende.

- Indien ultrasoon reinigen niet onmiddellijk plaatsvindt en er geen vol ultrasoon reinigingsbad wordt gebruikt om materiaal na gebruik op te bergen, behoort het materiaal vochtig in een inweebbak te worden bewaard. Gedroogd bloed en andere afzettingen zijn lastig te verwijderen in een ultrasoon reinigingsbad.
- Gebruik een reinigingsmiddel zoals aanbevolen door de fabrikant of dat geschikt is voor ultrasoon reinigen. Lees de aanwijzingen van de fabrikant bij het reinigingsmiddel om te bepalen of het geschikt is.
- Steek uw handen niet in het ultrasone reinigingsbad als dit aan staat, aangezien dit tot schade aan cellen kan leiden.
- Volg bij het gebruik van ultrasoon reinigen de hieronder beschreven methode.

Methode voor ultrasoon reinigen

1. Schakel het ultrasoon reinigingsbad in ongeveer tien minuten voordat met reinigen wordt begonnen, zodat het gas uit het kraanwater kan ontsnappen. De gassen die van nature in water zijn opgelost, verminderen het reinigingseffect.
2. Doe handschoenen aan.
3. Verwijder de geperforeerde bak met de instrumenten uit de inweebbak.
4. Controleer de instrumenten op beschadiging en roest. Gooi beschadigde of geroeste instrumenten weg.
5. Spoel en, indien nodig, borstel de instrumenten af terwijl ze zijn ondergedompeld in het water; zo wordt spatten voorkomen.
6. Demonteer instrumenten die uit meerdere onderdelen bestaan.
7. Maak de binnenkant van holle instrumenten schoon met een pijpenrager, een tandenrager (voor de tip van de tube) of wattenstaafjes. De diameter van de borstelharen van de pijpenrager of de tandenrager behoort minder te zijn dan de diameter van het instrument.
8. Plaats de complete instrumenten en de losse componenten in een geperforeerde bak.
9. Doe de handschoenen uit, gooi ze weg en pas handhygiëne toe.
10. Los het ultrasone reinigingsmiddel in de juiste concentratie op, volgens de aanwijzingen van de fabrikant. Gebruik ultrasoon reinigingsmiddel nooit in een

hogere concentratie dan gespecificeerd in de gebruiksaanwijzing aangezien dit de doeltreffendheid ervan vermindert.

11. Zorg ervoor dat er voldoende reinigingsmiddel is aangemaakt zodat de instrumenten volledig in de vloeistof kunnen worden ondergedompeld.
12. Plaats de geperforeerde bak met de instrumenten in het bad.
13. Sluit het deksel om te voorkomen dat aerosolen worden verspreid. Dit zijn kleine stof- of vochtdeeltjes die worden opgewekt door de trillingen en kunnen met ziekteverwekkers besmet zijn.
14. Stel de juiste reinigingstijd in, zoals gespecificeerd in de handleiding. Vier minuten is meestal voldoende.
15. Laat de vloeistof in het ultrasone reinigingsbad niet warmer worden dan 40 °C.
16. Neem de geperforeerde bak uit het bad en spoel de instrumenten met water af.
17. Droog de instrumenten met een schone handdoek, tissue of keukenrol af. Ze kunnen nu gesteriliseerd worden.
18. De tank met ultrasoon reinigingsmiddel behoort uiterlijk aan het einde van de werkdag te worden geleegd, met water te worden uitgespoeld om restanten van de oplossing te verwijderen, en te worden gedesinfecteerd, waarna de tank kan drogen (bijvoorbeeld 's nachts) alvorens deze opnieuw met verse oplossing te vullen.

Het is mogelijk dat voorwerpen met complexe oppervlakken vervolgens aanvullend moeten worden gereinigd in een ultrasoon waterbad (ultrageluid zorgt voor krachtige microstromen in het water door een proces dat 'cavitatie' wordt genoemd en is zeer doeltreffend om vuil te verwijderen uit spleten op moeilijk bereikbare plekken). Ultrasone waterbaden behoren volgens de aanwijzingen van de fabrikant te worden gebruikt en onderhouden.

Bijlage D (normatief) Processen bij uitbesteden van sterilisatie

Indien het steriliseren wordt uitbesteed, moeten de gebruikte instrumenten vochtig worden getransporteerd. Het volgende moet worden opgevolgd bij het verzenden van instrumenten voor uitbesteede sterilisatie:

- Gebruik een houder* die grondig te reinigen is, kan worden afgesloten en lekvrij is.
- Plaats de geperforeerde bak met de afgespoelde instrumenten in de houder.
- Sluit de houder tijdens het transport af.
- Houd houders met schoon en verontreinigd materiaal tijdens het transport gescheiden.
- De tatoeëerder moet een contract sluiten met de steriliserende partij en dit contract te allen tijde op de locatie bewaren.
- Het contract voor de sterilisatiedienst moet onder andere het volgende omvatten:
 - een verklaring waarmee wordt bevestigd dat het steriliseren overeenkomstig de eisen van dit document wordt uitgevoerd;
 - een logboek dat moet worden bijgehouden door de sterilisatiedienstverlener.
- De tatoeëerder moet registraties bijhouden van de partijen instrumenten die zijn verzonden/ontvangen van de sterilisatiedienstverlener.

- In het contract behoort ook te worden vermeld dat als er zich een fout voordoet in het sterilisatieproces, alle instrumenten met hetzelfde batch-nummer opnieuw moeten worden gesteriliseerd.

** Nederlandse voetnoot: Bij een 'houder' kan hier worden gedacht aan een transportbox, doos, zak of andersoortige verpakking.*

Bijlage E (normatief) Methode voor het verpakken en steriliseren van instrumenten

Voorafgaand aan het steriliseren moeten de instrumenten droog in een geschikte verpakking voor het steriliseren worden verpakt, bijvoorbeeld in (een) afgedichte zak(ken) of sterilisatieboxen.

De instrumenten verpakken:

- Verpak elk schoongemaakt en gedroogd instrument.
- De componenten van een tube die kan worden gedemonteerd, mogen apart worden verpakt.
- Zakken moeten volgens de aanwijzingen van de fabrikant van de sterilisator worden afgesloten.

De instrumenten moeten volgens de aanwijzingen van de fabrikant worden gesteriliseerd:

- Laad de sterilisator.
- Stel het gevalideerde sterilisatieprogramma in.
- Houd de temperatuur- en drukmeters op de stoomsterilisator in het oog.
- Voer het volledige sterilisatieprogramma uit, inclusief het droogprogramma.
- Verwijder de droge, gesteriliseerde zak(ken) voorzichtig uit de sterilisator. Voorkom dat de verpakking beschadigd raakt.

Bewaar de instrumenten in een schone kast of lade.

Bijlage F (informatief) Toestemmingsformulier

F.1 Voorbeeld van een toestemmingsformulier

Tabel F.1 geeft een voorbeeld van een toestemmingsformulier dat kan worden overgenomen. Het kan aan nationale eisen worden aangepast.

Tabel F.1 — Voorbeeld van een toestemmingsformulier.

Gegevens tatoeëerder en cliënt	
1. Naam tatoeëerder:	
Bedrijfsnaam en adres:	

Tabel F.1 — Voorbeeld van een toestemmingsformulier.

Gegevens tatoeëerder en cliënt	
Vermeld in het geval van een conventie de locatie en de contactgegevens:	
2. Naam cliënt:	
Adres en contactgegevens:	
3. Geboortedatum cliënt:	
Overgelegd document om leeftijd aan te tonen:	
4. Korte beschrijving van de uit te voeren tatoeage en de plaats op het lichaam van de cliënt.	
5. Registreer dat de medische voorgeschiedenis en de gezondheidstoestand van de cliënt zijn gecontroleerd, en registreer het advies dat is gegeven.	De cliënt behoort de tatoeëerder informatie te geven over gezondheidssituatie en medische voorgeschiedenis. De cliënt behoort de lijst met aandoeningen in de bijlage controleren om te beoordelen of hij of zij geschikt is voor tatoeage.
6. Bevestiging dat de cliënt geïnformeerd is over bijwerkingen, risico's en mogelijke complicaties.	Ik ben geïnformeerd over de risico's en mogelijke complicaties en ik begrijp deze informatie.
7. Bevestiging dat de cliënt geïnformeerd is over de vereiste nazorg.	De nazorgprocedure is duidelijk aan mij uitgelegd en ik weet welke handelingen ik moet uitvoeren en welke voorzorgsmaatregelen ik moet treffen. Ik heb mijn eigen exemplaar van de nazorgprocedure op papier gekregen.
8. Gebruikte inkten en naalden.	Vermeld de kleur, merknaam, leverancier/fabrikant en de partij- ('lot')nummers van de gebruikte tatoeage-inkt en de partij- ('lot')nummers van de gebruikte naalden. Vermeld de gebruikte naalden aan de hand van de configuratie van de naald en de batch en partij- ('lot') nummers.
9. Verklaringen.	
Verklaring van de cliënt:	
"Ik bevestig dat ik de bovenstaande informatie en verklaringen naar eer en geweten heb gegeven en dat ze correct zijn. Ik ben van de leeftijd heb waarop ik zelf toestemming mag geven voor deze behandeling; dat ik momenteel niet onder de invloed verkeer van alcohol of drugs of van andere stoffen die mijn beleving, vrije wil en oordeelsvermogen kunnen beïnvloeden."	
"Ik geef toestemming dat het tatoeëren zoals beschreven wordt uitgevoerd door de met naam genoemde tatoeëerder."	
"Ik heb de bijlage bij dit toestemmingsformulier in overweging genomen."	
"Ik bevestig dat de tatoeëerder dit toestemmingsformulier in dossier mag houden."	
"Ik ben mij bewust van en aanvaard de risico's en mogelijke complicaties in verband met getatoeëerd worden."	

Tabel F.1 — Voorbeeld van een toestemmingsformulier.

Gegevens tatoeëerder en cliënt	
Handtekening cliënt:	(eerste tatoeagesessie)
Datum:	
Handtekening cliënt:	(verdere tatoeagesessies)
Datum:	
Handtekening van ouder/voogd die de toestemming bevestigt (indien vereist volgens nationale wetgeving):	
Datum:	

Verklaring tatoeëerder:

"Ik bevestig dat het tatoeëren onder hygiënische omstandigheden met geschikte steriele instrumenten en veilige technieken en volgens EN 17169 of overeenkomstig nationale eisen wordt uitgevoerd."

"Voor deze behandeling dien ik geen enkele vorm van verdoving toe."

"Ik bevestig dat aan de cliënt een afschrift van dit ondertekende toestemmingsformulier is aangeboden en dat het advies heeft gekregen de informatie te bewaren."

Handtekening tatoeëerder:	
Datum:	

Neem bij twijfel het type document op dat is overgelegd om de leeftijd aan te tonen en documenteer de toestemming van de ouder/voogd indien dit bijvoorbeeld volgens nationale wetgeving is vereist.

Indien er meer tatoeagesessies worden gepland, behoort de cliënt zijn of haar gezondheidssituatie opnieuw te beoordelen en dit voorafgaand aan elke sessie door ondertekening te bevestigen. Indien er een verandering heeft plaatsgevonden in de gezondheidssituatie, behoort de toestemming opnieuw te worden bevestigd op een nieuw toestemmingsformulier.

F.2 Informatie voor de cliënt bij het toestemmingsformulier

Lees de volgende informatie zorgvuldig door en stel de tatoeëerder op de hoogte indien u twijfelt aan uw geschiktheid om te worden getatoeëerd.

Tatoeëren en het genezingsproces kunnen gepaard gaan met risico's en mogelijke complicaties, zoals aan u is uitgelegd. U krijgt aanwijzingen over nazorg om u te helpen de effecten te minimaliseren.

Het is normaal dat tatoeëren gepaard gaat met pijn, roodheid en zwellingen. Als deze symptomen tijdens het genezingsproces verergeren, kan dit een teken van een infectie zijn en zou u een arts moeten raadplegen.

Sommige complicaties kunnen verband houden met uw gezondheidssituatie. Het is belangrijk voor uw veiligheid dat de tatoeëerder daarvan op de hoogte wordt gebracht. Er kunnen aanvullende voorzorgsmaatregelen nodig zijn.

Tatoeages zijn blijvend en het is mogelijk, afhankelijk van de inkt die is gebruikt, dat ze niet goed kunnen worden verwijderd.

Bij twijfel behoort de behandeling te worden uitgesteld en behoort er medisch advies te worden ingewonnen.

Laat geen tatoeage aanbrengen:

- als u zwanger bent of borstvoeding geeft;
- als u onder de invloed van alcohol of drugs bent;
- op een moedervlek of een litteken dat is overgebleven na het verwijderen van een melanoom.

De volgende omstandigheden of aandoeningen brengen mogelijk een hoger risico van complicaties met zich mee:

1) Huid:

- a) huidinfectie ongeacht de locatie en de soort infectie;
- b) allergieën (geef aan of u een allergie hebt, bijvoorbeeld latexallergie, allergie voor metalen en conserveringsmiddelen);
- c) huiddelen die beschadigd of abnormaal lijken, waaronder moedervlekken;
- d) eventuele huidziekten die actief zijn (bijvoorbeeld eczeem, psoriasis);
- e) huiddelen die onderworpen zijn geweest aan plastische chirurgie of radiotherapie met inbegrip van recente littekens en keloïden (blijkens medisch advies);
- f) een eerder getatoeëerde plek die nog niet volledig is genezen;
- g) een plek waar onlangs een tatoeage is weggelaserd of met een andere methode is weggehaald indien de wond nog niet is genezen.

2) Algemene aandoeningen:

- a) hemofilie of een andere stollingsziekte;
- b) epilepsie, hart- en vaatziekten;
- c) bekende allergieën (zie in F.2, 1), bijvoorbeeld latexallergie);
- d) diabetes;
- e) een auto-immuunziekte;
- f) immunosuppressie en aandoeningen met een gecompromitteerd immuunsysteem;
- g) sarcoïdose.

Indien een van de bovenstaande omstandigheden of aandoeningen op u van toepassing is en u toch een tatoeage wenst, raadpleeg dan eerst uw arts en vraag advies.

Dit is een niet-uitputtende lijst met voorbeelden die kan worden aangepast en overgenomen.

Bijlage G (informatief) Nazorg

G.1 Algemeen

Dit is een voorbeeld van een goede praktijk. Het omvat de essentiële nazorgcomponenten, maar lokale variaties binnen deze context zijn ook aanvaardbaar.

Tatoeëren veroorzaakt letsel dat de ongeschonden toestand van de huid verstoort en een toegang biedt voor micro-organismen. Een pas gezette tatoeage, die onder hygiënische omstandigheden op schone en gezonde huid is aangebracht, kan als een eenvoudige oppervlakkige wond worden beschouwd. Goede nazorg bevordert snelle wondgenezing en vermindert het risico op infecties.

De tatoeëerder behoort de cliënt van mondelinge en schriftelijke informatie te voorzien over de nazorg na het tatoeëren.

Het nazorgadvies behoort de volgende informatie te omvatten:

1. de noodzaak de handen te wassen alvorens de cliënt de tatoeagewond aanraakt;
2. beschrijvingen van de nazorgbehandelingen:
 - i) die de tatoeëerder direct na het afronden van de tatoeagebehandeling uitvoert;
 - ii) die de cliënt wordt aanbevolen om tijdens de herstelperiode uit te voeren.
3. tijdens de herstelperiode te vermijden activiteiten;
4. beschrijvingen van tekenen van normale genezing en tekenen van infectie en allergie en de te treffen maatregelen bij het vermoeden van een infectie of allergie.

De tatoeëerder behoort het belang van goede hygiëne aan de cliënt uit te leggen.

Alle nazorgbehandelingen behoren met schone handen of met handschoenen aan te worden uitgevoerd. In het algemeen behoort het aanraken van de tatoeage te worden geminimaliseerd en behoren handen te worden gewassen alvorens de tatoeage aan te raken.

G.2 Nazorgbehandeling

G.2.1 Nazorg door de tatoeëerder onmiddellijk na de behandeling

Veeg de getatoeëerde plek af met water van drinkwaterkwaliteit of een geschikte wondreinigingsoplossing, en dep het oppervlak met een schoon gaasje of tissue droog.

Bescherm de tatoeage. Hieronder worden vier verschillende opties (a, b, c, d) gegeven.

Tatoeages op het gezicht en de hoofdhuid (bijvoorbeeld permanente make-up, microblading) kunnen ook worden behandeld zoals beschreven in de onderstaande paragrafen, maar hoeven niet met verband te worden afgedekt.

a. Hypoallergene nazorgzalf

Breng een hypoallergene nazorgzalf aan (die uit de oorspronkelijke verpakking wordt gehaald met een instrument voor eenmalig gebruik of die uit de oorspronkelijke verpakking is overgebracht met een instrument voor eenmalig gebruik).

Dek de tatoeage af met niet-klevend verband, dat met hypoallergene pleister wordt vastgezet, of met zelfklevende kunststoffolie (verschoudfolie); deze behoort schoon te zijn, rechtstreeks uit de verpakking te komen en onmiddellijk te worden gebruikt.

De cliënt kan het verband of de kunststoffolie na een aantal uren of de volgende dag verwijderen, afhankelijk van het advies van de tatoeëerder.

b. Schoon gaasje

Dek af met een schoon gaasje:

Dit is een tijdelijke maatregel om de wond te beschermen terwijl de cliënt onderweg is naar huis. De cliënt kan het gaasje na (2 tot 4) h verwijderen en de nazorgbehandeling thuis starten, zie G.2.2.

Indien het gaasje de kans krijgt op de verse wond te blijven zitten en te drogen, zal het verwijderen pijnlijk zijn en wordt de genezing vertraagd. Het verwijderen kan worden vergemakkelijkt door een gaasje dat blijft vastzitten met schoon water te bevochtigen.

c. Verband 'als een tweede huid'

Dek de tatoeage af met een verband 'als een tweede huid', zoals een schuimverband, colloïdverband of met een transparant zelfklevend verband van polyurethaanfolie. De folie of het verband kan (4 tot 6) dagen op de wond blijven zitten zolang het nog comfortabel aanvoelt en er geen wondvocht door- of uitlekt. De wond geneest dan zonder dat er een korst wordt gevormd.

d. Pleisterspray

Afdekken met pleisterspray:

De spray droogt binnen enkele minuten op, waarna de cliënt kleding over de tatoeage kan dragen. De pleisterspray biedt gedurende (3 tot 5) dagen bescherming.

G.2.2 Nazorg thuis

G.2.2.1 Algemeen

Was uw handen alvorens een wond te verzorgen.

G.2.2.2 a.- en b.-groep

1. Verwijder het niet-klevende verband, de kunststoffolie of het gaasje.
2. Was de tatoeage voorzichtig, alleen met schone handen, koud of lauw water en een hypoallergene milde zeep.
3. Spoel zeep grondig af. Dep de tatoeage droog met een schone handdoek of papieren handdoek, of laat de tatoeage aan de lucht drogen. Niet droog vegen of wrijven.
4. Breng een dun laagje hypoallergene nazorgzalf aan.
5. Dek de tatoeage opnieuw af met een nieuw(e) niet-klevend verband of kunststoffolie.
6. Herhaal stap 1) t/m 5) twee- of driemaal per dag gedurende (2 of 3) dagen. Er ontstaat een zachte, soepele korst die de tatoeage afdekt.
7. Blijf na drie dagen de tatoeage vettig houden met een hypoallergene nazorgzalf totdat de korst volledig is verdwenen. Dek de tatoeage niet opnieuw af.
8. Wanneer de korst volledig is verdwenen, behoort er gedurende (2 tot 3) weken een aantal malen per dag een parfumvrije vochtinbrengende lotion aan te brengen om te voorkomen dat de tatoeage droog wordt.

G.2.2.3 c.- en d.-groep

1. Laat het verband 'als een tweede huid', de folie of de pleisterspray (4 tot 7) dagen op de tatoeage zitten.
2. Verwijder het voorzichtig als het los begint te laten.
3. Was de tatoeage voorzichtig, alleen met schone handen, koud of lauw water en een hypoallergene milde zeep.
4. Spoel zeep grondig af. Dep de tatoeage droog met een schone handdoek of papieren handdoek, of laat de tatoeage aan de lucht drogen. Niet droog vegen of wrijven.
5. Blijf de tatoeage insmeren met een hypoallergene nazorgzalf. Dek de tatoeage niet opnieuw af.
6. Wanneer de wond volledig is genezen, behoort er gedurende (2 tot 3) weken een aantal malen per dag een parfumvrije vochtinbrengende lotion te gebruiken om te voorkomen dat de tatoeage droog wordt.

G.3 Tijdens de herstelperiode te vermijden activiteiten

- Vermijd het nemen van een bad, zwemmen en saunagebruik totdat de tatoeage volledig is genezen. Douchen is aanvaardbaar, overeenkomstig het advies van de tatoeëerder.

- Vermijd gedurende ten minste twee maanden blootstelling aan de zon en kunstmatig zonnen (zonnebank) om zo het risico van abnormale pigmentatie te voorkomen. Als blootstelling aan de zon niet kan worden vermeden, kunnen er zonnebrandmiddelen met een hoge beschermingsfactor worden gebruikt, maar dan alleen op een volledig genezen tatoeage. De bescherming die zij bieden is echter beperkt. Een nog niet volledig genezen tatoeage behoort niet te worden blootgesteld aan direct zonlicht en behoort, indien blootstelling niet kan worden vermeden, te worden afgedekt. Zonnebrandmiddelen behoren alleen te worden gebruikt op volledig genezen tatoeages.
- De kleding die tijdens de herstelperiode wordt gedragen en in contact komt met een pas gezette tatoeage, moet schoon zijn.
- Verwijder geen korstjes of losse huid tijdens de herstelperiode en vermijd krabben.
- Huiddesinfectiemiddelen (antiseptisch) kunnen het genezingsproces verstoren. Antibiotica kunnen ertoe leiden dat bacteriën resistent worden voor antibiotica en kunnen tot allergieën leiden. Gebruik deze niet zonder medisch advies.

G.4 Beschrijvingen van tekenen van normale genezing en tekenen van infectie en allergie

G.4.1 Algemeen

De cliënt behoort te worden geïnformeerd over wat normale en wat abnormale tekenen van wondgenezing zijn.

G.4.2 Normale tekenen

- Vochtafscheiding (van heldere of roze vloeistof vermengd met tatoeage-inkt) is een normaal verschijnsel gedurende de eerste dagen. Bij overmatige afscheiding raakt het verband verzadigd en gaat het lekken. In deze situatie wordt geadviseerd het verband vaker te vervangen.
- Roodheid binnen het getatoeëerde gebied.
- Een lichte zwelling is de eerste uren tot dagen normaal, maar behoort elke dag minder te worden.
- Binnen de eerste 12 h na het tatoeëren kunnen zich koorts of koude rillingen voordoen; als dit aanhoudt of ernstig wordt, behoort het te worden gezien als een teken van infectie en is onmiddellijk medische hulp nodig.

G.4.3 Abnormale tekenen

G.4.3.1 Teken van infectie

- toenemende vochtafscheiding;
- afscheiding van geelachtige of groene plakkerige vloeistof;
- een onaangename geur;
- toenemende pijnlijke roodheid die zich rond de getatoeëerde plek verspreidt;
- toenemend kloppen en branden in en rond de getatoeëerde plek;

- immobiliteit of problemen bij het bewegen van een ledemaat, vinger, teen of ander lichaamsdeel;
- rode lijnen die zich over de huid verspreiden; bijvoorbeeld rode lijnen die vanaf een recente tatoeage op de pols of hand lopen en doorlopen over de onderarm en naar de bovenarm. Dit kan verband houden met bloedvergiftiging. Indien dit wordt geconstateerd, behoort er onmiddellijke medische hulp te worden ingeroepen;
- hoge koorts of aanhoudende koorts en griepachtige verschijnselen zijn tekenen van ernstige infectie. Indien dit wordt geconstateerd, behoort er onmiddellijke medische hulp te worden ingeroepen.

Hoe te handelen bij een infectie?

Raadpleeg uw arts of een lokale gezondheidsprofessional. De tatoeëerder behoort ook op de hoogte te worden gesteld.

Mensen in een hoog-risicocategorie:

Mensen met bepaalde aandoeningen (bijvoorbeeld diabetes, immunosuppressie, enz.) lopen een groter risico op wondinfectie. Zij behoren onmiddellijke medische hulp in te roepen als er zich tekenen van infectie voordoen.

G.4.3.2 Tekenen van allergie

Cliënten, met name cliënten met een al bestaande contactallergie voor bepaalde stoffen (bijvoorbeeld nikkel, conserveringsmiddelen, antiseptica en lanoline), kunnen een allergische reactie op de getatoeëerde plek en in de omgeving daarvan ervaren die zich soms over het lichaam verspreidt. Een allergische reactie kan zich binnen een aantal uren, weken, maanden of jaren na het tatoeëren voordoen en kan zich uiten als huiduitslag met roodheid en jeuk, soms blaartjes, en het wondvocht is helder.

Wat te doen als er in de eerste dagen na de behandeling een allergische reactie optreedt?

Adviseer de cliënt in het geval van een allergische reactie in de eerste dagen het gebruik van alle producten te staken en een arts te raadplegen. Een allergische reactie is moeilijk te behandelen en vergt deskundig advies.

Indien de cliënt een zorg of een probleem aan de tatoeëerder meldt, wordt de tatoeëerder aanbevolen de getroffen maatregelen en het gegeven advies vast te leggen.